Ecologia – o şansă pentru mileniul trei

NATURA

Nr. 05 (351)

Mai 2021

Publicaţie de ecologie, turism şi cultură

Director: Alecu Reniţă

Drumul nostru este luminat de Tricolor. Chișinău. Bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt

Foto: Andrei Mardari

Alecu RENIȚĂ

TRICOLORUL LUI GHEORGHE MURUZIUC

Tricolorul este sufletul viu al Basarabiei românești. Pe cerul liber al Țării, Tricolorul are nimbul sfinților biruitori, martiri și făuritori.

Când flamura tricoloră se întinde peste secolele de luptă ale înaintașilor întru apărarea și perpetuarea ființei românești, pe pânza răsfirată poți vedea chipul marilor ctitori, domnitori și cărturari deopotrivă cu chipul tuturor generațiilor, care au păstrat grămăjoară neamul și au înălțat România eternă.

În teritoriile românești ocupate de sovietici, însuși cuvântul tricolor fusese aruncat din manuale, cărți și dicționare. Devenise foarte suspect și cuvântul curcubeu, care era întors pe toate părțile de cenzura străină. Orice asociere sau invocare a Tricolorului însemna acuzații grave de naționalism românesc, arest, exil, ospiciu sau ani grei de închisoare. Totuși, în anii de teroare, au fost oameni, care au avut curajul să înfrunte deschis cruzimea și barbaria autorităților sovietice. Unul, dintre cei foarte puțini, a fost Gheorghe Muruziuc, un erou al românimii basarabene, un erou neglijat, uitat și înghițit de anonimat. O să vă spun pe scurt povestea lui ca s-o știți și s-o transmiteți urmașilor.

Biografia lui Gheorghe Muruziuc, până la 28 iunie 1966, nu se deosebea cu nimic de cea a milioanelor de români impuși să trăiască în Uniunea Sovietică. Născut la Fălești în 1930, el prinde clasele primare „la români”, iar după război, să nu moară de foame, a fost dus la o „școală de meserii”, un incubator de mancurtizare și îndobitocire a tinerilor. Pentru o bucățică de pâine și un loc de muncă, argățește pe întinsurile Rusiei și Caucazului, până se reîntoarce la baștină în 1962. Se angajează ca electrician la fabrica de zahăr de la Alexăndreni, unde vede pe viu discriminarea totală a moldovenilor. Revoltat, scrie o plângere la Moscova, dar este acuzat de naționalism. În curând, realitățile din colectiv și din republică, îl conving că moldovenii nu au nicio șansă să scape de discriminare și să devină stăpâni pe pământul lor. Ajunge la concluzia că singura salvare este în Unirea Moldovei cu România. Ca să nu fie divulgat, îmbracă haina luptătorului singuratic și își face un plan secret de o îndrăzneală nebunatică. E sigur pe sine, e sigur că va reuși. Așteaptă ora și ziua cu nerăbdare.

În zori de zi, pe data de 28 iunie 1966, când autoritățile comuniste urmau să serbeze în gubernie „eliberarea norodului moldovenesc de sub jugul ocupanților români”, pe cel mai înalt turn din nordul Moldovei, la fabrica de zahăr de la Alexăndreni, flutura falnic Tricolorul românesc. Sus, la înălțimea de 45 de metri, pe coș, Gheorghe Muruziuc, străjuia cu mândrie Drapelul României.

Imediat cum s-a aflat, în 10-15 minute, turnul a fost încercuit de milițieni înarmați și KGB-iștii de la Bălți. Unui „alpinist”militar i s-a dat sarcină să urce pe turnul rotund, dar Gheorghe Muruziuc, după ce i-a sfătuit pe cei de jos să nu încerce escaladarea, a dat drumul la o cărămidă. Șefii locali se temeau să dea ordin din capul lor, să împuște Omul de sus. La șapte dimineața, sute de muncitori veniți la serviciu, au văzut Tricolorul și pe colegul lor de muncă. Foarte rapid, întregul orășel a sosit lângă fabrică să vadă minunea. Autoritățile se pierduse definitiv. Nici cei de la Bălți, nici cei de la Chișinău nu știau cum să-l dea jos pe Gheorghe Muruziuc. Trecuse perioada lui Stalin – nu puteau să aducă „troica” și plutonul de execuție să-l împuște pe eroul de pe turn. Iată așa, la 28 iunie 1966, au „serbat” ocupanții ziua „eliberării” – cu Drapelul României înălțat pe cerul Basarabiei nesupuse.

Satrapii kaghebiști s-au răfuit crunt cu Gheorghe Muruziuc. În mod tradițional, l-au declarat nebun și au încercat să-l interneze în spitalul de psihiatrie, însă medicii – atenție mare!!! – l-au examinat și au constatat că este un om completamente sănătos mintal și au refuzat să dea KGB-ului un document fals. A urmat ancheta și judecata, după care Gheorghe Muruziuc a fost aruncat în odiosul lagăr de la Ivdellag, la munci silnice. A revenit acasă cu sănătatea ruinată și s-a stins din viață în septembrie 1998. Nici statul, nici societatea încă nu au găsit cuvintele de recunoștință pe care eroul Gheorghe Muruziuc le merita și le merită cu prisosință.

Înainte de a încheia, pe scurt, povestea Tricolorului înălțat la 28 iunie 1966, vă propun o mărturie foarte importantă a lui Gheorghe Muruziuc, care nu a fost distrusă de KGB. Citiți și mândriți-vă că în 1966 s-a găsit un Om, care să salveze demnitatea populației resemnate din Basarabia ocupată: „Prin fapta mea am încercat să arăt că Moldova este teritoriu al României și eu doresc ca Moldova să se unească cu România. Am demonstrat întregii lumi și conducerii dorința mea - că [Moldova] trebuie să se unească cu România. Anume pentru aceasta am ales ziua anexării Basarabiei. Ideea de a arbora drapelul mi-a venit după ce am privit la televizor o emisiune despre anexarea Basarabiei la 28 iunie. Moldova trebuie să se unească cu România, întrucât avem aceeași limbă, obiceiuri și, anterior, am fost împreună”.

Tricolorul este sufletul viu al Basarabiei românești. Pe cerul liber al Țării, Tricolorul are nimbul sfinților biruitori, martiri și făuritori. De câte ori vă ridicați ochii în sus și priviți cu mândrie la frumusețea Tricolorului nostru, amintiți-vă de Gheorghe Muruziuc, eroul care a plătit cu prețul libertății înălțarea Drapelului României deasupra Basarabiei ocupate la 28 iunie 1966.

Plecăciunea și recunoștința tuturor celor care simt românește: acum și de-a pururi, Gheorghe Muruziuc!

Pe drumul apei: de la Colibași la Giurgiulești

Silvia URSUL

În traseul nostru prin zona Prutului de Jos, ajungem prin satul Colibași, o vatră fondată de ciobanii care veneau cu turmele aici pentru a profita de bogăția pășunilor inundabile. Din această localitate este originar Chiril Sberea, deputat în Sfatul Țării în perioada 1917-1918 și participant activ al Unirii Basarabiei cu România. La scurt timp, ajungem în Brânza, care atestă, prin numele său, vechea tradiție a oieritului adusă de ciobanii din Muntenia. Ei produceau o brânză atât de bună încât localnicii din regiune au ajuns să-i zică exact așa. Între Brânza și Colibași există o zonă de o frumusețe aproape sălbatică, unde îmi place să mă opresc de fiecare dată când trec pe acolo: la est drumul național este străjuit de o depresiune imensă într-o ravenă de lut, iar la vest, sub poalele unui deal abrupt, se află un lac presărat cu insulițe de stuf, în care lebedele și lișițele își găsesc refugiu.

Puțini știu că în satul Brânza funcționează un planetariu, dotat cu un telescop puternic, cu ajutorul căruia curioșii pot studia bolta cerească. Acest planetariu, al doilea din Republica Moldova, a fost amenajat cu susținerea academicianului Ion Bostan, directorul Centrului Național Tehnologii Spațiale din cadrul Universității Tehnice a Moldovei, care este originar din satul Brânza. Din păcate, din cauza pandemiei, obiectivul nu poate fi vizitat.

Imediat după Brânza apare satul Văleni, localitate renumită datorită veselei bunicuțe care a bătut toba pe scena Eurovisionului în anul 2011. Aici ravenele de lut devin parcă mai abrupte, mai spectaculoase, în special în lumina apusului, când soarele alunecă în spatele Prutului și aruncă nuanțe de cupru peste dealurile lutoase și peste casele cocoțate în vârful lor. Vălenenii, la fel ca și semenii lor din celelalte sate din Valea Prutului, își sprijină spatele de aceste coline, pe care ei le numesc de aur, iar în față au parte de un peisaj superb oferit de Prut și de bălțile sale. În plus, ei au avantajul de a fi foarte aproape de lacul Beleu, însă împart această oportunitate cu cei din Slobozia Mare – următorul sat, unde este amplasat și sediul Rezervației biosferei „Prutul de Jos”. Ambele localități reprezintă un fel de poartă de intrare spre acest lac, care de sute de ani hrănește cu bogățiile sale oamenii și întreaga faună sălbatică.

Ravenele prăpăstioase continuă mai departe, la sud, însă într-o mică porțiune unde acestea se întrerup apare un pâlc de case: Câșlița-Prut. Chiar și acest sat este legat cumva de istoria ciobanilor poposiți aici: se spune că primii oieri stabiliți aici peste iarnă și-au înjghebat un fel de așezare pe care au numit-o câșlă. Vecinii din alte localități îi numeau pe întemeietori „câșlițeni”, iar satul a ajuns să se cheme Câșlița. Și ca să fie clar de care câșliță anume este vorba, i-au zis Câșlița-Prut.

La Giugiulești se găsește și unicul port moldovenesc la Dunăre. Satul este situat la nici 10 km de orașul românesc Galați și la 7 km de orașul ucrainean Reni. Aici Prutul, cu toate apele lui, se varsă în Dunăre, iar la o aruncătură de băț pot fi văzuți chiar și Munții Măcin din Dobrogea României, de care ne despart aproximativ 20 km în linie dreaptă.

În ultimele patru sate enumerate - Văleni, Slobozia Mare, Câșlița-Prut și Giurgiulești – se păstrează o tradiție strămoșească, frumoasă și unică: în sâmbăta dinaintea Floriilor (numită și Sâmbăta lui Lazăr) se practică ritualul „Lăzărelul”. Fetele merg prin sat de la casă la casă, cântând despre un flăcău pe nume Lazăr, care „moare” și „învie” anual, la fel ca și natura în primăvară. Drept mulțumire pentru ceremonialul prezentat, fetele primesc daruri sub formă de ouă nevopsite, dulciuri, fructe uscate, nuci sau bani. Frumosul obicei este specific doar pentru anumite zone din sudul Republicii Moldova, precum și pentru România, Macedonia, Grecia și Bulgaria.

CONCURS SATELE MOLDOVEI

Dragi cititori,

Din păcate, nici unul dintre dvs. nu ați reușit să identificați corect imaginea publicată la concurs în numărul trecut. Era vorba despre o vedere spre Izvorul cu apă sfântă și tămăduitoare de la Mănăstirea Cosăuți din raionul Soroca.

Concursul nostru, însă, continuă, astfel că aveți acum șansa de a recunoaște din ce localitate este monumentul naturii din imaginea alăturată.

Scrieți-ne răspunsul corect (prin e-mail sau prin poștă), până la data de 5 iunie 2021.

Premiul oferit la concurs - o traistă cu logo-ul revistei NATURA.

Muzeul Literar „Liviu Damian” din Corlăteni

...la Strâmba cea de altădat’

Vadim ŞTERBATE

Casa de Cultură a satului Corlăteni din raionul Râșcani, numit Strâmba pe timpul nașterii lui Liviu Damian, găzduiește un muzeu literar care poartă numele poetului. La intrare se află bustul scriitorului.

În muzeu sunt expuse masa de lucru din fostul său birou, una tipică pentru acei ani. O lampă de masă cu abajur și câteva polițe cu cărți. Pe un perete atârnă portretul lui Liviu Damian realizat de Aurel David și tot în această cameră este expus sumanul primit în dar de la prietenul său, poetul Nichita Stănescu. Pe un panou sunt afișate fragmente din amintiri, dedicații și poezii scrise de colegii săi de condei. Alături - alte versuri, fragmente din interviuri, copii ale unor acte și fotografii de la înmormântarea poetului, care și-a ales satul natal ca loc de veci.

În cealaltă cameră aflăm mai multe despre Liviu Damian prin intermediul a zeci de fotografii, versuri și fragmente de poezii, manuscrise, cărți, scrisori ș.a. în fotografii îi vedem pe bunicii și părinții poetului, pe micul Liviu Damian, uneori singur, alteori în compania surorilor. Urmează anii studenției și activitatea poetică redate prin fotografii de la întâlnirile cu cititorii, cu colegii scriitori, de la serate și festivități literare. Versurile sale răsfirate printre fotografii completează fiecare panou și merită a fi citite și recitite. Sala este vegheată de o fotografie de-a lui Liviu Damian. unul dintre cele mai cunoscute portrete ale sale.

Ghidul vă va vorbi despre viața și activitatea poetului folosind informații cunoscute din biografia sa, dar și din cele știute doar de consăteni. Astfel aflăm că satul Corlăteni s-a numit în perioada sovietică Leadoveni, dar poetului îi plăcea să revină tot „la Strâmba cea de altădat’”, cum se numea localitatea până la cel de-Al Doilea Război Mondial. La Corlăteni s-a păstrat casa părintească și salcâmul din prag, iar doritorii sunt ghidați până la ea sau până la mormântul poetului din cimitirul satului.

Distanța de la Chișinău: 151 km

Orașe apropiate:

Bălți - 11 km

Râșcani - 29 km

Atracții turistice în regiune:

Conacul-muzeu din Sofia (21 km)

Muzeul de istorie și Etnografic din Râșcani (29 km)

NOTA BENE Turiștii ar fi bine să contacteze colaboratorii muzeului pentru a-și programa vizita!

Cartea „99 de atracții turistice din Republica Moldova” poate fi procurată din librării sau de pe www.bookstore.md.

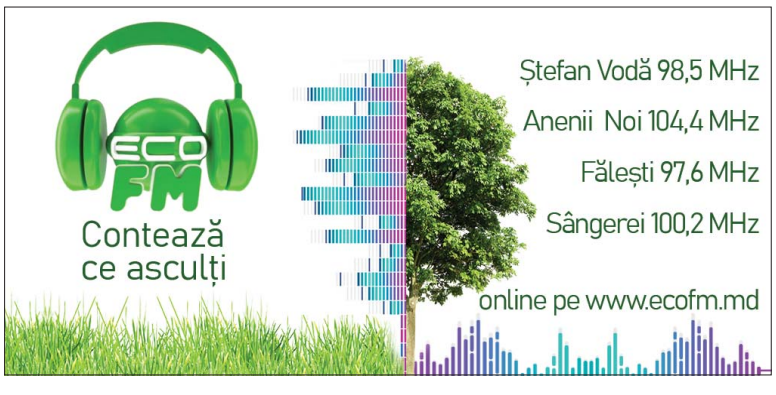

PNUD ELABOREAZĂ UN STUDIU CE VA SUSȚINE MOLDOVA ÎN

Negocierea Acordului de funcționare a Complexului Hidroenergetic Nistrean

Funcționarea Complexului Hidroenergetic pe fluviul Nistru afectează inevitabil mediul, calitatea apei, și în consecință, sfera socială și economică a țării. Ecologiștii trag alarma de mai mult timp în legătură cu impactul CHEN, pentru că, spun ei, fluviul resimte anumite impacturi de mediu, care se referă în special la alterarea cursului și modificarea temperaturii apei, fluctuațiile de nivel ale apei, micșorarea drastică a mișcării pietrișului și sedimentelor și altele.

Oamenii de știință au semnalat în repetate rânduri că funcționarea Complexului Hidroenergetic are un impact semnificativ asupra biodiversității acvatice și terestre ale Nistrului, iar extinderea complexului ar putea amplifica aceste efecte.

Primul bloc al CHE Nistrean a fost dat în exploatare în 1983, cel de-al doilea în 2002, iar în 2013 a început să funcționeze Centrala Hidroelectrică de Acumulare prin Pompaj (CHEAP), care în prezent funcționează cu trei turbine și ar urma să ajungă la capacitatea maximă de 7 unități în anul 2028. Deși, Complexul Hidroenergetic se află pe teritoriul Ucrainei, funcționarea acestuia trebuie coordonată și cu alte țări interesate, în aval de acesta, Nistrul având un curs de peste 600 de kilometri pe teritoriul Republicii Moldova. În prezent, este la etapa de elaborare și negociere Acordul de funcționare a CHEN dintre Guvernul Republicii Moldova și Cabinetul de Miniștri al Ucrainei. Acesta are drept scop oferirea unei baze juridice pentru funcționarea CHEN, extinderea sa ulterioară, precum și stabilirea responsabilităților ambelor părți în termeni de asigurare a securității funcționării CHEN, drepturile părților semnatare, utilizarea proprietăților, arenda pământului etc. Cu toate acestea, unele articole din acord, inclusiv abordarea problemelor de mediu, sunt un obstacol în calea semnării sale, deoarece nu există un consens cu privire la cerințele formulate de partea moldavă, considerate cruciale pentru asigurarea securității mediului.

Pentru a lua în considerare pe deplin în Acord toate preocupările Republicii Moldova cu privire la protecția fluviului Nistru împotriva impactului generării de energie hidroenergetică, este esențial să se efectueze studii cuprinzătoare și evaluări care să acopere o gamă largă de probleme legate de impacturile generate de hidroenergie asupra părții moldave a râului Nistru și să ofere sprijin juridic și de negociere Moldovei în cursul elaborării și negocierii Acordului.

Studiul de impact social și de mediu al funcționării CHEN este dezvoltat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), în parteneriat cu Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului și cu sprijinul Guvernului Suediei, și este în prezent la etapa de definitivare, urmând a fi prezentat public în următoarele luni.

Rezultatele scontate ale studiului sunt identificarea impacturilor curente și potențiale de mediu și social-economice pe teritoriul Republicii Moldova, care rezultă din funcționarea hidrocentralelor pe Nistru (CHEN), consolidarea capacităților echipei de negociere din Moldova, conștientizarea publică și asigurarea transparenței gestionării transfrontaliere a fluviului Nistru.

De menționat că barajul CHE2, de la Naslavcea-Nagoryany, a fost conceput inițial ca rezervor tampon pentru a atenua fluxurile de apă numite hidropeaking și pentru a asigura un flux uniform de apă în aval, dar nu pentru generarea de energie electrică, așa cum se întâmplă acum. Ucraina planifică în continuare să instaleze încă patru turbine hidroelectrice, care vor implica o creștere cu 7 metri a nivelului apei în rezervorul tampon. În plus, construcția a șase centrale hidroenergetice în partea superioară a Nistrului este prevăzută în Programul național ucrainean de dezvoltare a energiei hidroenergetice până în 2026, aprobat în 2017.

Fluviul Nistru este al nouălea cel mai mare râu din Europa, cu o lungime totală de 1.350 km. Aproximativ 8,5 milioane de persoane (5,5 în Ucraina și 2,7 în Moldova) trăiesc în bazinul hidrografic al acestuia. Nistrul constituie sursa de apă potabilă pentru 3,5 milioane de oameni, inclusiv locuitorii orașului Chișinău, și satisface aproximativ 70 la sută din necesarul de apă al Republicii Moldova.

Conștientizând importanța râului Nistru și a resurselor asociate pentru dezvoltarea Republicii Moldova, în 2012 cele două țări au semnat Acordul de la Roma prin care a fost creată Comisia privind utilizarea stabilă și protecția bazinului fluviului Nistru, cunoscută și drept Comisia Nistreană.

Comisia Nistreană este un organism pentru cooperarea interguvernamentală între Republica Moldova și Ucraina în domeniul protecției, utilizării durabile și dezvoltării bazinului râului Nistru. Obiectivul său principal este de a implementa măsuri care vizează realizarea unei utilizări și protecții raționale și ecologice a apei și a altor resurse naturale și ecosisteme ale bazinului râului Nistru în interesul populației și al dezvoltării durabile a statelor.

Delia MORARU

Aerul poluat sperie şi nu prea

Lilia CURCHI

Nivelul poluării aerului în mun. Chișinău a fost sporit în urma producerii unui incendiu de proporții la un depozit de păstrare a vopselelor amplasat pe str. Calea Basarabiei. Agenția de Mediu a constatat conținut ridicat de dioxid de azot, fenol și aldehidă formică.

Marina Lungu, șefa Laboratorului de referință de mediu din cadrul Agenției de Mediu ne-a comunicat că probele au fost prelevate la fiecare oră, pe durata zilei de 21 aprilie, când a izbucnit incendiul, la posturile din imediata apropiere. Astfel, experții au prelevat mostre de la posturile staționare de observații din str. Tudor Vladimirescu și str. Fântânilor. „*Concentrația maximă momentană a depășit norma sanitară: privind conținutul de dioxid de azot de 1,2- 4,2 ori; fenol de 1,2- 2,2 ori; și aldehida formică de 1,1- 2,2 ori*”, a arătat, a doua zi, un comunicat al Agenției de Mediu.

Incendiul a readus în atenție o problemă mai veche – lipsa echipamentelor automatizate de monitorizare a valorilor calității aerului, echipamentul existent învechit și imposibilitatea de a determina diferite tipuri de poluanți, cum a fost în cazul celor emanați la arderea vopselelor. De asemenea, iarăși s-a resimțit nevoia unui laborator mobil de prelevare a probelor.

Depozitul cu vopsea cuprins de flăcări

O altă problemă este lipsa informației operative privind calitatea aerului. În cazul incendiului la depozitul cu vopsea, cu toții eram interesați să cunoaștem imediat calitatea aerului. Chiar dacă, cu titlul de excepție, probele au fost colectate la fiecare oră, în loc de doar 3 ori pe zi, datele oricum au fost prelucrate abia în ziua următoare. Astfel, nici chișinăuienii, nici cetățenii din localitățile învecinate, nu au avut acces la informația imediată despre poluare.

Conform Acordului de Asociere RM-UE, pe domeniul protecția aerului statul nostru are multiple angajamente. Legea privind calitatea aerului mult timp a fost trecută dintr-un sertar în altul, dar, totuși, la 18 martie 2021 a fost adoptată, în prima lectură. Legea prevede evaluarea și monitorizarea calității aerului atmosferic pe întreg teritoriul țării, în conformitate cu prevederile standardelor europene și internaționale.

Foto: NewsMaker

De asemenea, documentul stipulează despre furnizarea de informații veridice în timp real cu privire la calitatea aerului atmosferic, atât pentru informarea autorităților publice, cât și a publicului larg.

Potrivit Inspectoratului General pentru Situații de Urgență, apelul la Serviciul 112 a fost recepționat la ora 07:19, în data de 21 aprilie 2021. La fața locului pentru localizarea și lichidarea arderii au fost antrenați 60 de pompieri cu 15 unități de tehnică, conform numărului sporit de intervenție de gradul III. Focul a fost stins definitiv a doua zi dimineață.

La aproape o lună de la incident, Inspectoratul pentru Protecția Mediului nu a anunțat despre prejudiciul cauzat mediului.

Bătaie pentru activism de mediu

Peste 100 de persoane au semnat petiția lansată de Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic în adresa Procuraturii Generale și a Inspectoratului de Poliție Cimișlia prin care cer revizuirea cazului activistei Rusanda Curcă, care a fost bătută de localnici pentru că a semnalat o încălcare de mediu, apoi amendată de autorități.

Rusanda Curcă

Potrivit petiției, pe data de 12 aprilie 2021, activista de mediu din s. Hârtop, Cimișlia, Rusanda Curcă, împreună cu sora ei Olga, au fost agresate fizic de vecini pe motiv că au sesizat o ardere ilegală a vegetației. Ulterior, cele două activiste au fost amendate, la fel și vecina care a amenințat cu furca, însă nu este nicio informație despre amenzile și măsurile aplicate către ceilalți vecini care au recurs la violență.

Șeful de sector care a instrumentat cazul, Alexandru Lupu, a refuzat să ofere orice fel de informație pentru redacția Ecopresa, pe motiv că dosarul ar fi în proces de examinare, deși la acel moment deja erau aplicate amenzile. Ulterior, jurnaliștii au stabilit o întâlnire directă cu Alexandru Lupu, cu suportul ofițerului de presă al Inspectoratului, acesta nu s-a prezentat și s-a eschivat de la întâlnirea cu presa.

Autorii petiției susțin că este îngrijorător faptul că poliția a recomandat activistei să se ferească pe viitor de astfel de situații – să se abțină să „provoace” prin filmări (filmarea reprezentând probe). În context, Asociația consideră că un astfel de mesaj vine să spună unui activist că trebuie să se teamă de potențiale agresiuni, pe când forțele de ordine ar trebui să funcționeze astfel, încât potențialii agresori să se teamă de consecințele faptelor lor.

Astfel, Asociația Jurnaliștilor de Mediu își exprimă îngrijorarea cu privire la urmările altercației care a avut loc, de modul instrumentării cazului, de siguranța surorilor Curcă și cere să fie revizuit cazul, iar persoanele vinovate să fie trase la răspundere conform legislației în vigoare.

Amintim că arderea vegetației este interzisă conform legii și se sancționează cu amenzi usturătoare. Conform prevederilor art. 115 alin. (3) din Codul Contravențional nr. 218 din 24.10.2008, arderea în câmp deschis a resturilor vegetale de orice proveniență se sancționează cu amendă de la 60 la 90 de unități convenționale aplicată persoanei fizice și cu amendă de la 240 la 300 de unități convenționale aplicată persoanei juridice. De asemenea, conform prevederilor art. 154 (2), faptele de nerespectare a modului stabilit de colectare, depozitare, ardere, neutralizare și evacuare menajere și de altă natură, care au creat pericolul poluării mediului se sancționează cu amendă de la 24 la 48 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 180 la 240 de unități convenționale aplicată persoanei juridice cu sau fără privarea, în ambele cazuri, de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an. Necunoașterea legislației nu scutește pe nimeni de răspundere pentru fapta ilegală.

Iulia AMARIEI

Ziua Nistrului: sute de arii cu protecție specială

- *Ziua Nistrului este marcată anual în ultima duminică a lunii mai*
- *Scopul evenimentului este de a spori implicarea societății în problemele legate de gestionarea fluviului şi de a promova informarea cetățenilor referitor la protecția resurselor de apă*

Naslavcea, poarta de intrare a Nistrului în R. Moldova

Vedere a Nistrului spre Otaci și Movilău

Peisaj nistrean la Călărășăuca, raionul Ocnița

Nistrul văzut de la Tătărăuca Nouă, raionul Soroca

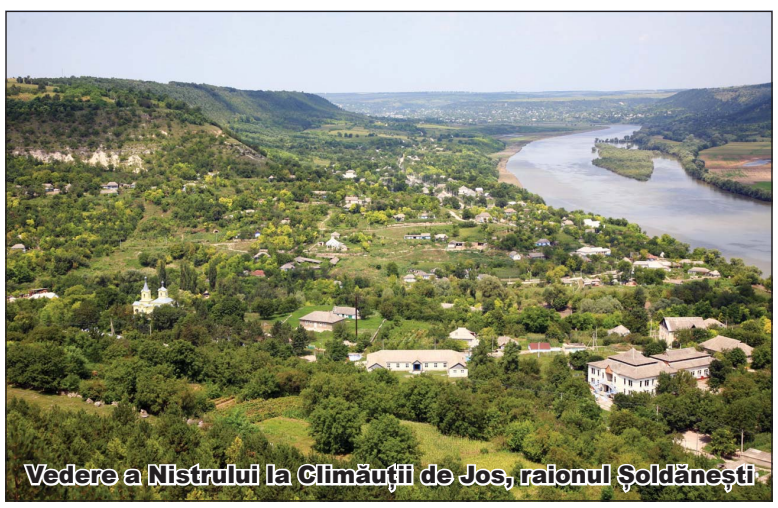
Vedere a Nistrului la Climăuții de Jos, raionul Șoldănești

Din locul intrării sale în Republica Moldova și până în punctul în care iese din hotarele noastre, Nistrul trece prin multe zone pitorești care sunt totodată și locuri esențiale pentru faună și floră, pentru habitatele noastre, dar și pentru valorile noastre culturale și istorice. Cu ocazia Zilei Nistrului, răspundem la solicitarea cititorilor din Soroca, Criuleni, Anenii Noi, Ștefan Vodă și nu doar, de a prezenta patrimoniul natural din Bazinul Hidrografic Nistrean. În continuare, vă aducem în prim-plan câteva dintre zonele protejate prin legislația națională și tratate internaționale.

Rezervații peisagistice

♦ **„33 de vaduri”** – lângă satul Naslavcea se află o rezervație deosebit de pitorească, situată în fragmentul de povârniș înconjurat de afluenții râuleţului Chisărău-Bârnova și Gârbova. Pe teritoriul ei modest de 184 hectare se regăsesc diverse monumente naturale și arheologice. Întreaga vale a albiei Chisărăului este întreţăiată de vaduri, unde funcționau în trecut multe mori de apă datorită cursului Chisărăului care aici este zgomotos, cu căderi de apă, curmat de o mulțime de praguri și stânci. De la aceste vaduri provine și numele rezervației.

♦ **„Călărășeuca”** – această rezervație are suprafața de 252 ha și este situată la 5 km sud-est de orașul Otaci. Aici sunt o mulțime de peșteri și grote, iar printre ele se înalță mănăstirea de la Călărășeuca cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”. Cu aproximativ 500 de ani în urmă, s-a stabilit un călugăr într-una din peșterile stâncilor, iar schitul său a servit drept temelie pentru viitoarea mănăstire. Construcția este astăzi înconjurată din trei părți de păduri și defileuri greu de străbătut.

♦ **„Rudi-Arionești”** – pe malul fluviului Nistru, la 10 km mai jos de Otaci, se întinde o rezervație de 916 hectare ce cuprinde trei canioane împădurite aparținând satelor Arionești (raionul Dondușeni) și Tătărăuca Veche și Rudi (raionul Soroca), unde domină pădurile de stejar și gorun. Prin aceste canioane există multe văgăuni, dintre care se evidențiază Văgăuna Lupilor și Văgăuna Vânturilor. De asemenea, pot fi văzute multe stânci singuratice având forme ciudate, care produc niște sunete în zile cu vânt: Stânca Balaurului, La sihăstrie, Farfuria Turcului, Izvorașul Verde. În toate cele trei canioane se întâlnesc cascade de dimensiuni mici și multe izvoare. Pe teritoriul rezervației există câteva formațiuni asemănătoare cetăților antice de apărare: „La Trei Cruci”, „La Șanțuri”, fondate cu aproximativ 2300 - 2600 de ani în urmă.

♦ **„Hologniţa”** – rezervația este amplasată lângă satul cu același nume, pe o suprafață de 199 hectare. Relieful aici este extrem de complicat, cu altitudini ce variază între 50-170 m, iar pădurea de stejar situată pe stânca abruptă a malului drept al Nistrului este de o frumusețe deosebită. Aici se întâlnesc câteva specii de plante rare, precum laleaua pestriță (*Fritillaria meleagroides*), popâlnic (*Hepatica nobilis*), ferigă (*Anthyrium filix femina*).

♦ **„Cosăuți”** – această arie protejată este situată lângă satul omonim din raionul Soroca, pe o suprafață de 585 ha. Și aici predomină pădurile de stejar, care se întind pe platouri și versanți calcaroși. Rezervația se evidențiază prin stânci, peșteri, râpe, râulețe printre care cresc multe specii de plante, chiar și rare: crinul de pădure (*Lilium martagon)*, brânduşa (*Crocus reticulatus*).

♦ **„Climăuții de Jos”** – este situată la sud de satul Climăuții de Jos (raionul Șoldănești) și se întinde de-a lungul râurilor Cușmirca (afluent de dreapta al Nistrului) în partea inferioară. Acest râu formează un defileu lung de 10 km și adânc de 150–200 m, a cărui porțiune inferioară este deosebit de pitorească, având un volum semnificativ de apă și viteză mare. Pe această porțiune râuleţul intersectează de două ori lanțul de stânci formate de Marea Sarmatică, care se dezgolesc atât în partea stângă, cât și în partea dreaptă („Țiglău” și „Movila”), evidențiind stâncile pitorești aproape abrupte. De asemenea, râuleţul cotește formând cascade și gropi, dintre care „Groapa Lidiei” este cea mai mare și are o adâncime de mai mult de 4 metri.

♦ **„Poiana Curătura”** – această rezervație este situată între satele Poiana și Curătura (raionul Șoldănești), pe o suprafață de 692 ha. Aria cuprinde versanți abrupți, pe alocuri chiar stâncoși, și terase vechi ale Nistrului.

♦ **„Saharna”** – acest tip de arie protejată se întinde la vest de satul cu același nume din raionul Rezina, pe o suprafață de 674 ha. Rezervația cuprinde un defileu stâncos cu peșteri, unde râul Saharna formează cascade. Versanții sunt acoperiți de păduri de stejar în amestec cu gorun.

♦ **„Țâpova”** – la fel ca și Saharna, rezervația Țâpova este situată pe malul fluviului Nistru, pe o suprafață de 306 ha. Aici există un complex de stânci de-a lungul Nistrului, peșteri, monumente de cultură și o mănăstire rupestră săpată în sec. al XI-lea, precum și un defileu al râului Bălănița unde se formează praguri și cascade.

♦ **„Telița”** – rezervația este situată lângă satul cu același nume, în raionul Anenii Noi, pe o suprafață de 124 ha. Aici există o pantă abruptă a Nistrului, formată din depuneri calcaroase sarmatice cu nisip, și care este acoperită cu pădure de gorun și stejar pufos.

♦ **„Pădurea Hârbovăț”** - este situată între satele Hârbovăț, Calfa și Bulboaca (raionul Anenii Noi), pe o suprafață de 2.218 ha. Aici crește o pădure de stejar pedunculat, stejar pufos și gorun, care reprezintă un habitat esențial pentru multe specii de plante și animale. Aici obișnuia să vină la vânătoare de mistreți, cerbi și lupi însuși regele suedez Carol al XII-lea, azilant politic la Varnița între 1709-1714.

♦ **„Grădina Turcească”** - această arie protejată este amplasată între satele Leuntea și Copanca din raionul Căușeni, pe o suprafață de 224 ha, o bună parte din suprafață fiind ocupată de albia veche a fluviului Nistru. Este cea mai estică rezervație peisagistică din republică. Pe teritoriul acestei rezervații crește o pădure de luncă și zăvoi, cu vegetație forestieră (21 specii de arbori), acvatică și palustră. Zona albiei vechi a Nistrului cuprinde o pădure de luncă inundabilă, incluzând specii de plop, stejar pedunculat, frasin, salcie etc. În total pe cuprinsul rezervației au fost înregistrate 228 de specii de plante vasculare, dintre care nouă sunt rare.

Zone Umede de Importanță Internațională (sit-uri Ramsar)

Sit-ul Ramsar 1500 „Unguri-Holoșnița”: este una din cele trei zone umede din Republica Moldova recunoscute la nivel internațional și este totodată cea mai nordică arie protejată de acest tip. Așa cum îi spune numele, zona umedă începe din dreptul localității Unguri (raionul Ocnița) și se încheie lângă localitatea Holoșnița (raionul Soroca). Cuprinde satele Arionești, Pocrovca, Rudi, Tolocănești, Niorcani, Tătărăuca Nouă, Tătărăuca Veche, Decebal, Balinții Noi, Balinți, Iarova, Oclanda, Cremenciug, Valea, Sobari, Grigorăuca. Suprafața totală a ariei este de 15.553 ha. În cadrul zonei umede Unguri-Holoșnița sunt amplasate arii protejate mai mici, precum: rezervațiile peisagistice Călărășeuca, Rudi–Arionești și Holoșnița, un stejar pedunculat (arbore secular) de lângă Călărășeuca, sectorul reprezentativ de vegetație silvică Rudi-Gavan și monumentul naturii de tip geologic Colina „Casca”. Întreaga zonă a acestei arii, numită popular și „Nistrul de Sus” este caracterizată de peisaje pitorești, alcătuite din malurile înalte și abrupte ale fluviului Nistru, insule de diverse mărimi, canioane adânci acoperite de păduri ce oferă alura unui peisaj montan.

Sit-ul Ramsar 1316 „Nistrul de Jos”: o altă zonă umedă din cele trei din Republica Moldova recunoscute la nivel internațional, fiind amplasată în sectorul inferior al fluviului Nistru, înainte de vărsarea acestuia în Marea Neagră, prin limanul cu același nume. Zona umedă are suprafața de 60.000 ha și cuprinde sectorul de luncă a Nistrului de Jos, între localitățile Copanca și Palanca. În sit-ul Ramsar „Nistrul de Jos” intră și localitățile Cârnățeni, Plop-Știubei, Grădinița și Leuntea din raionul Căușeni, și Talmaza, Popeasca, Cioburciu, Răscăieți, Purcari, Olănești, Crocmaz, Tudora și Palanca din raionul Ștefan Vodă. Caracteristic acestei regiuni sunt meandrele pe care le face fluviul înainte de vărsare: au fost numărate în total 30 de meandre, multe dintre care sunt parțial închise. Malurile sunt de obicei terasate și sunt de natură argiloasă, spre deosebire de cele din zona umedă „Unguri-Holoșnița”. Zona include trei monumente naturale geologice și paleontologice protejate de stat: Râpa lui Albu, Râpa din Purcari și „Râpa de Piatră”. Două dintre meandrele brațului mort al fluviului Nistru le ocupă rezervația peisagistică „Grădina Turcească” (224 ha). În zonă sunt protejați o serie de arbori seculari, printre care un stejar pedunculat între Leuntea și Copanca (250 ani), cât și patru stejari între Olănești și Crocmaz.

Cei doi mari inamici ai fericirii sunt durerea și plictiseala. Arthur Schopenhauer

au nevoie de grija noastră

Monumente ale Naturii Geologice și Paleontologice

Fluviul Nistru străbate multe regiuni cu relief accidentat, scăldând cu apele sale multe canioane, defileuri, stânci și prăpăstii, care oferă peisajului o alură spectaculoasă și totodată constituie rezervoare importante de informații științifice (geologice și paleontologice).

❖ **Falia tectonică de lângă satul Naslavcea** – această porțiune abruptă (unghiul înclinării de cca 65-75) a malului Nistru este amplasată la nord de satul Naslavcea, raionul Ocnița. Geologii susțin că vârsta acestei falii este de 590-540 milioane de ani, iar existența ei demonstrează influența mișcărilor tectonice în formarea văii fluviului Nistru. De asemenea, are valoare paleontologică pentru că aici au fost descoperite fragmente de faună preistorică (resturi de moluște maritime).

❖ **Râpa „Rudi”** – acest element geologic este la fel amplasat lângă satul Naslavcea, raionul Ocnița, însă este situat la sud-vest de această localitate, în valea râulețului Chisărău. În această râpă au fost documentate diverse straturi de calcare, cremene și alte roci cu vârste variate (din sarmațian până în cretacic sau neogen).

❖ **Râpa „Carpov”** – este alături de râpa Rudi (670 m distanță), pe versantul stâng al albiei râulețului Chisărău. Aici au fost descoperite mai multe straturi de depozite geologice, precum și numeroase resturi fosile ale florei și faunei preistorice. De asemenea, în ambele râpe au fost găsite și unelte/obiecte aparținând oamenilor din epoca de piatră. Ambele formațiuni (râpele Carpov și Rudi) reprezintă locuri bogate din punct de vedere paleontologic, paleobotanic și arheologic. Cele 2 râpe ar putea fi valorificate la comun în ceea ce privește dezvoltarea unor oportunități turistice.

❖ **Vâlceaua „Partea Cneazului”** – se află pe versantul de dreapta al unui pârău din spatele satului Mereșeuca, raionul Ocnița. Aici au fost găsite depozite de roci datând din Cretacic și Sarmațian, iar din stânci au fost extrase colecții de faună fosilă, inclusiv un schelet de ihtiozaur (reptile arhaice, primele complet adaptate la viața acvatică).

❖ **Râpa „La Izvoare”** – este amplasată la sud-vest de orașul Otaci, însă intrarea în această râpă se face chiar din centrul orașului. Este o râpă lungă de 2 km, iar numele i se datorează faptului că aici există multe izvoare ce apar din adâncurile pământului. Aici au fost excavate de resturi fosile de mamifere din pleistocen, însă au fost găsite și piese de cremene ale oamenilor din epoca de piatră. Din păcate, în prezent râpa este intens utilizată ca gunoiște.

❖ **Colina „Casca”** – este amplasată la marginea de sud-vest a satului Cremenciug, în raionul Soroca. Se consideră că această colină a apărut ca urmare a unor procese complicate de eroziune, datorate unor falii care se intersectează anume în acest loc. Colina Casca (numită și movilă), formează aici un peisaj deosebit de pitoresc, cu aspect premontan, având pante abrupte și stânci acoperite de păduri de stejar.

❖ **Aflorimentul de gresii și granit de la Cosăuți** – această arie se află pe versantul de vest al carierii părăsite din satul Cosăuți, și este situată între alte 2 cariere active: cea de granit și de gresii. Monumentul natural este alcătuit din diverse straturi de roci de Cosăuți: gresii intercalate cu argile nisipoase. Această stratificare devine chiar verticală de-a lungul faliei albiei Nistrului, iar acest lucru demonstrează influența tectonicii în formarea și localizarea albiei fluviului cu milioane de ani în urmă. În aceste straturi de Cosăuți au fost identificate amprente de diverse microfosile aparținând proterozoicului superior (1000-541 milioane de ani).

❖ **Pragurile Nistrului** – tot la Cosăuți, în apropierea carierei de granit, găsim o formațiune geologică foarte interesantă, formată din intruziuni de roci magmatice. Se consideră că aceste praguri au apărut ca urmare a scurgerii unui curent mare de lavă gabronoritică (un tip de rocă) datând din perioada precambriană. Curentul de lavă a curs probabil de la distanțe mari și s-a oprit în albia fluvului Nistru, iar aici s-a solidificat, formând terase de piatră care astăzi se numesc „praguri”.

❖ **Râpa „Bechir”** – este amplasată la sud de orașul Soroca, lângă localitatea Zastânca. Are o lungime de 10 km, și este adâncă de aproximativ 100 m. În această formațiune există multe depozite datând din diverse epoci preistorice, de la cretacic până la argile specifice culturii Cucuteni. Cu regret, în pofida valorii științifice ridicate, în această râpă există gunoiști neautorizate în zonă.

❖ **Aflorimentul proterozoicului superior de lângă satul Cerlina** – așa cum îi spune și numele, acest monument geologic este amplasat la sud-vest de satul Cerlina (raionul Soroca), pe coasta abruptă a Nistrului. Aici există două masive geologice, alcătuite din depozite de roci de diversă proveniențe și din diverse ere geologice: gresii, calcare, cretă și conglomerate.

❖ **Stânca Japca** – această stâncă este situată lângă mănăstirea cu același nume, între satele Sănătăuca, Bursuc și Japca (raionul Florești). Formațiunea are înălțimea de 170 m, și face parte dintr-un recif mai amplu de la Japca. Din punct de vedere geologic, stânca este alcătuită din diverse straturi de roci cu diverse vechimi: cretacic, badenian, volhinian, basarabian. Rezervația fondată pe baza acestei stânci are o importanță uriașă pentru silvicultori, botaniști, pedologi, zoologi. Este regretabil că în preajma acesteia sunt depozitate gunoaie de către localnici.

❖ **Râpa Namălvii** – tot în raionul Florești, lângă localitatea Bursuc, se află o ravenă pe malul drept al pârâului Namălvii, afluent al fluviului Nistru. Acest pârâu a săpat adânc rocile din râpă, astfel încât aici s-a format o vale cu aspect de chei (porți). În straturile de roci au fost identificate o serie de cochilii de moluște și gasteropode de apă dulce și resturi vegetale, datând din badenian, volhinian și bessarabian.

❖ **Profilul geologic de lângă satul Socola** – în satul Vadul-Rașcov (raionul Florești), în apropierea bisericii din sat, există o stâncă spectaculoasă, numită Socola. Aici, printre rocile de diverse vechimi, au fost descoperite fosile de scoici antice (*Mactra fabreana)*. De asemenea, se zăresc intercalațiile de argile și marne calcaroase, cu amprente de frunze și pești fosili. În straturile de calcare basarabene a fost amenajat un schit rupestru, care, împreună cu întreaga stâncă, alcătuiesc un sit cu valoare peisagistică mare.

❖ **Cariera din Boșernița** (părăsită) - la vest de satul Boșernița (raionul Rezina), pe versantul stâng al râului Ciorna, este amplasată o fostă carieră de calcar. În această carieră au fost descoperite câteva straturi de sol fosil, unde au fost găsite resturi scheletice de mamifere (mamut meridional) și cochilii de moluște de apă dulce care datează din Pleistocenul superior. Această aglomerare de faună preistorică are o valoare științifică inestimabilă.

❖ **Argile etuliene pe malul Nistrului** – lângă satul Ciorna (raionul Rezina), însă în partea superioară a versantului drept al văii râului Ciorna, se află un afloriment din multiple straturi de roci printre care au fost identificate fosile de mamifere asemănătoare celei din cariera de la Boșernița. Elementul de surpriză este prezența argilelor de culoare brună-roșiatică de tipul argilelor de Etulia, mai rar întâlnite în depozitele formate în plio-pleistocen. Acest afloriment prezintă interes geologic și paleontologic uriaș: în 1982 a fost obiect de studiu al participanților Congresului al XI-lea Internațional de Cercetare a Perioadei Cuaternare (INQUA).

❖ **Râpa lui Albu** – în sudul țării, lângă satul Cioburciu (raionul Ștefan Vodă) există o ravenă de-a lungul drumului ce duce în localitate. Aici se află un amplasament fosilifer, descoperit în 1909 lângă casa unui localnic pe nume Albu. Printre straturi de argile, nisipuri și prundișuri, au fost găsite oseminte, preponderent de mamifere (aproximativ 24 specii), dintre care câteva au fost transportate și expuse la Muzeul de Geologie „V. Vernadski” din Moscova și la Muzeul paleontologic al Universității din Odesa. Cele mai reprezentative specii descoperite aici sunt țestoase și rozătoare preistorice carnivore, o specie de hienă extinctă, mastodonți, rinoceri, girafe și antilope.

❖ **Râpa din Purcari** – pe versantul drept al Nistrului, la 1 km vest de satul Purcari, se află un alt afloriment geologic în care au fost depistate fragmente de cochilii și rămășițe de hiparion (un animal considerat strămoșul calului). La suprafața aflorimentului există un strat de argile etuliene de culoare roșiatică, întâlnite rar pe teritoriul R. Moldova.

❖ **Râpa de Piatră** - în partea de nord-vest a satului Tudora, pe malul drept al fluviului Nistru, se află o râpă de nisipuri argiloase cu resturi scheletice ale unor reprezentanți ai faunei preistorice: hiparion, rinocer-fără-coarne, țestoasă, antilopă, mistreț și cerb. Această arie protejată are o importanță mare pentru geologi, paleontologi și paleogeografi.

De-a lungul fluviului Nistru avem și peșteri – „Peștera Răposaților” de lângă Rudi și „Peștera Surprizelor” din apropiere de or. Criuleni. De asemenea, există și rezervații naturale silvice: Rudi-Gavan, Cobîleni, Vișcăuți, Zoloceni, Dubăsari, Voinova, Olănești, Mlaștina „Togai”.

Silvia URSUL

Pagini tematice realizate de Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic din Republica Moldova, cu sprijinul Suediei.

Suedia Sverige

Cascadă la Țâpova, pe un afluent al Nistrului

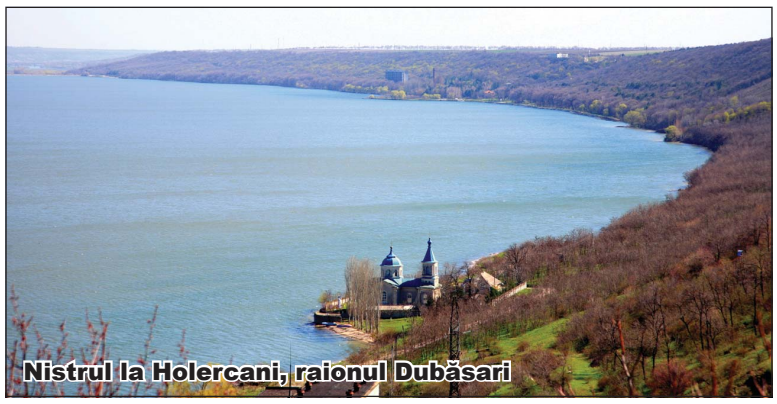
Nistrul la Holercani, raionul Dubăsari

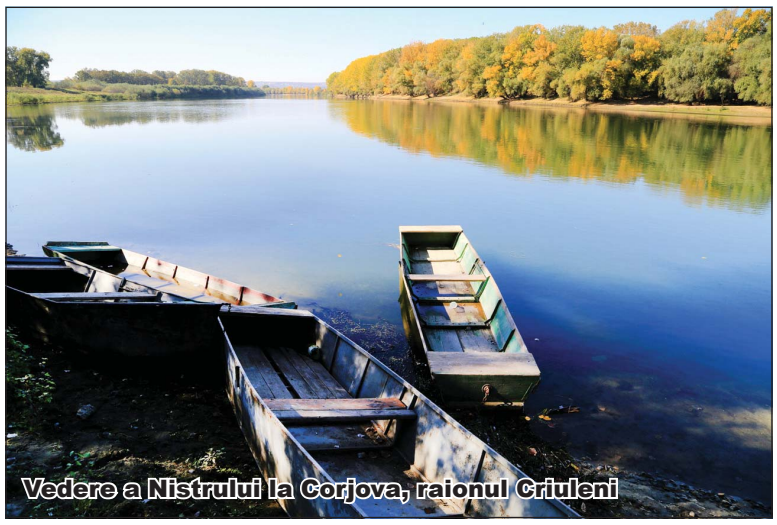
Vedere a Nistrului la Corjova, raionul Criuleni

Nistrul la Telița, raionul Anenii Noi

Nistrul de Jos în apropiere de satul Tudora, raionul Ștefan Vodă

ZIUA INTERNAȚIONALĂ A BIODIVERSITĂȚII

Bogăția naturii: avem misiunea de a o păstra, pentru a supraviețui

Silvia URSUL

La 22 mai, în fiecare an, este marcată Ziua Internațională a Biodiversității - sărbătoarea viețuitoarelor din lumea întreagă.

Biodiversitatea este numele pe care îl dăm varietății de viață de pe Pământ. De la bacterii la babuini, de la plante la oameni – gama de viață de pe planeta noastră este incredibilă.

Toate ființele vii există în propriile comunități sau ecosisteme – oceane, păduri, deșerturi, ghețare și chiar orașe. Toate acestea constituie biodiversitatea: volumul vieții pe Pământ, precum și modul în care speciile diferite interacționează între ele și cu lumea fizică din jurul lor.

Cuvântul biodiversitate este o contracție a expresiei „diversitate biologică". Conceptul este larg și complex, dar această complexitate este ceea ce face Pământul un loc perfect pentru ca oamenii să trăiască.

De ce avem nevoie de biodiversitate?

Oamenii se bazează pe biodiversitate pentru a supraviețui. Suntem parte dintr-un sistem natural mare unde fiecare element component ne susține și ne permite să prosperăm. Este ușor de observat de ce oamenii au nevoie de natură: avem nevoie de apă proaspătă, aer curat și de plante și animale pentru hrană. Dar ceea ce ne trebuie nouă în mod specific este biodiversitatea. Natura din jurul nostru nu este suficientă – avem nevoie de o lume naturală complexă, rezistentă, înfloritoare și plină de varietate. Diferitele animale și plante dintr-un habitat ajută la crearea acestui loc stabil și durabil.

Natura trebuie să poată face față schimbării. Modificările mici vor avea mai puține efecte, ceea ce îi permite Naturii să ne ofere tot ceea ce avem nevoie.

Servicii ecosistemice

Beneficiile pe care biodiversitatea le oferă sunt numite servicii ecosistemice. Biodiversitatea ne menține pe toți în viață și ne ajută totodată să ne facem viața sănătoasă și în siguranță. Serviciile ecosistemice includ (printre altele) păduri care diminuează inundațiile, zone de coastă care ne protejează de schimbarea nivelului mării, zone umede care reglementează poluarea și parcuri care ne reduc anxietatea.

Biodiversitatea și bogăția speciilor

Când vorbim despre biodiversitate, adesea vorbim și despre bogăția speciilor. Bogăția speciilor reprezintă numărul de specii diferite dintr-o zonă, un mod de măsurare a biodiversității. Studierea bogăției speciilor ne ajută să înțelegem diferențele dintre locuri și zone.

De exemplu, pădurea tropicală Amazon este foarte bogată în specii, deoarece este casă pentru 10 milioane de specii. În schimb, deșertul Sahara este mult mai puțin bogat, cu doar câteva mii de specii. În total, aproximativ 1,5 milioane de specii au fost descrise de oamenii de știință, iar majoritatea sunt insecte. Însă se crede că există alte milioane care împart planeta noastră cu noi.

Specii pe cale de dispariție și dispariția în masă

Pierderea generală a biodiversității poate accelera o extincție. Tot mai multe animale și plante se confruntă cu un viitor incert. Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii (UICN), care este autoritatea globală privind statutul lumii naturale, păstrează o listă roșie a speciilor pe cale de dispariție – un indicator important al sănătății biodiversității lumii. În prezent, peste 30.000 de specii sunt listate ca fiind amenințate cu dispariția, ceea ce reprezintă 27% din toate speciile evaluate.

Știm că milioane de specii au dispărut deja pe parcursul lungii istorii a planetei Pământ. Ratele de biodiversitate au fluctuat mereu – au scăzut și au crescut întotdeauna. De fapt, cel puțin 99% din toate organismele care au trăit vreodată sunt acum dispărute. Cercetătorii sunt de acord că s-au întâmplat deja cinci evenimente uriașe de extincție în masă, inclusiv cel care a șters dinozaurii în urmă cu 66 de milioane de ani.

Cu toate acestea, ratele de extincție s-au accelerat pe măsură ce populațiile umane continuă să crească, iar mulți oameni de știință susțin că trăim într-o a șasea extincție în masă. De această dată, mai degrabă oamenii sunt vinovați decât evenimentele naturale.

În acest moment, diversitatea speciilor în mai mult de jumătate din ecosistemele terestre este scăzută la un nivel critic. O scădere de 20% este considerată pe scară largă drept pragul în care contribuția biodiversității la serviciile ecosistemice este compromisă. Se estimează că peste un sfert din suprafața pământului a depășit deja acest prag.

Cauzele pierderii biodiversității

Biodiversitatea se confruntă cu probleme pe tot globul, iar pierderea ei se poate referi la extincții locale și mondiale. Speciile și ecosistemele

Popândău pătat *(Spermophilus suslicus)* – o specie vulnerabilă, afectată de degradarea ecosistemelor de stepă și pășunatul nereglementat.
Foto: Vitalie Ajder

pot fi fragile, astfel încât modificările mici pot avea consecințe mari.

Cauzele pierderii biodiversității sunt complicate, dar știm că populația umană înrăutățește problemele. În scurta perioadă cât oamenii s-au aflat pe planetă, a fost perturbat din ce în ce mai mult echilibrul biodiversității prin schimbarea folosirii terenului, supraexploatarea resurselor și impactul pe care îl avem asupra climei. Noi transformăm habitatele naturale în ferme, fabrici, drumuri și orașe. În oceane pescuim excesiv și forăm.

Orașele și satele au un efect de netezire asupra biodiversității, având tendința de a favoriza speciile generaliste precum porumbeii sălbatici. Cele care necesită un anumit habitat sau sunt intolerante la perturbări sau poluare, de multe ori nu pot supraviețui. Aceasta se numește omogenizare biotică. Animalele și plantele care nu pot trăi decât într-o mică suprafață de pământ – cum ar fi fluturii sau florile unice – pot dispărea pe plan local dacă condițiile orașului le sunt nefavorabile.

Biodiversitate și specii invazive

Animalele și plantele care se deplasează în întreaga lume reprezintă, de asemenea, mari amenințări pentru biodiversitate. Când o specie nouă, care nu este nativă, ajunge într-o zonă nouă, este adesea numită specie străină. Specia poate fi inofensivă dacă nu provoacă nicio problemă, însă dacă produce rău vieții sălbatice sau oamenilor, aceasta este numită specie străină invazivă.

Fazanul *(Phasianus colchicus)* e o specie străină și considerată invazivă, fiind introdusă la noi din Asia de Sud-Est.
Foto: Gheorghe Țîcu

Speciile invazive sunt adesea introduse prin activitatea umană, fie intenționat, fie accidental. Un exemplu sunt iepurii din Australia, care au fost aduși de coloniștii în secolul al XVIII-lea pentru a fi crescuți ca hrană. În scurt timp, populația lor a explodat și a provocat rapid devastarea din cauza cantității imense de plante pe care le-au mâncat. Chiar și acum, iepurii din Australia pot ucide livezi tinere și pot cauza grave probleme de eroziune consumând copaci și plante native.

Această poveste are ecou în toată lumea. Este o problemă deosebit de mare pe insule, unde fauna sălbatică a evoluat izolat de milioane de ani, iar ecosistemul poate fi mai vulnerabil la introducerea de noi animale și plante. Speciile invazive pot reduce biodiversitatea și bogăția speciilor, pot distruge sau modifica dramatic ecosistemele.

Protecția lumii naturale

Viitorul nostru se bazează pe un Pământ cu biodiversitate, deci nu ne mai putem preface că problema nu ne privește. Acum suntem într-o epocă în care oamenii au un impact imens asupra sistemelor naturale ale planetei, în epoca botezată de oamenii de știință „Antropocen".

Pierderea biodiversității este la fel de catastrofală ca schimbările climatice, dar soluțiile sunt legate între ele și interdependente. Oprirea daunelor asupra planetei necesită mari schimbări, dar le putem face numai dacă acționăm acum, împreună.

Articol tradus și adaptat după materialul „What is biodiversity?" publicat pe site-ul www.nhm.ac.uk pe data de 27 ianuarie 2020.

Fluturele Argus *(Plebejus argus)*.
Foto: Carabulea Vitalie

Viespea-mamut *(Megascolia maculata)*.
Foto: Ion Grosu

lovabirds.blogspot.com / ©Ion Grosu

Ciuta

Stanislav DUDUCIUC

Până la urmă ochii obosesc oferindu-mi imagini tot mai cețoase și spălăcite. Țintesc cu privirea atât de insistent spre locul de unde ar trebui să apară musafirul că tufărișul, de la o vreme, prinde a se scămoși, făcându-se într-o grămadă de mătasea- broaștei iar copacii din preajmă- niște

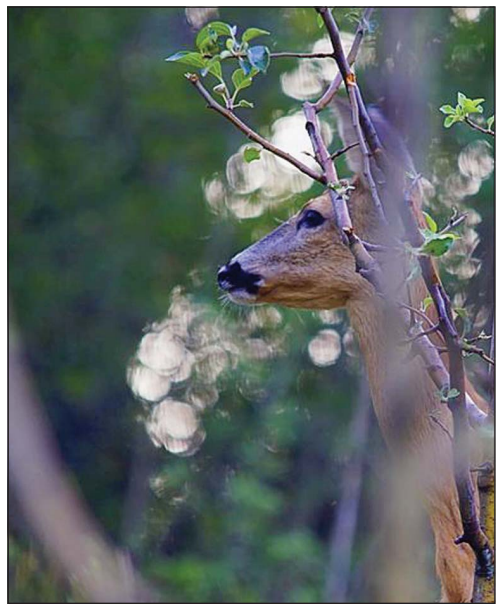

spiriduși poznași. Stau în ascunziș de câteva ore. Și dacă, puțină vreme în urmă, știam ziua, ora, locul când vine la apă, acum, luat cu alte griji, nu mai știu nimic de ea. Aștept. Păcat doar că ochii țâfnoși și leneși mă trădau, lăsându-mă doar cu auzul sănătos. Și uite că el a prins foșnetul... Venea, anume, dintr-un mers de ciută. A mișcat desișul, ce-mi părea căpiță de mătasea-broaștei, apoi și pletele spiridușilor, după care s-a ițit botișorul și urechile ființei dragi. M-am bucurat : ciuta era teafără... că deunăzi auzisem o împușcătură prin locul acela...

. . . . . .

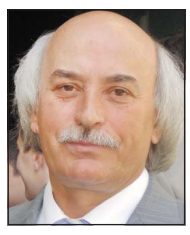

Aurelian SILVESTRU

Izvoarele din noi

O legendă arabă povestește că, pe timpuri, toți oamenii aveau capacitatea de a cunoaște viitorul. Majoritatea însă și-a neglijat această însușire. Un singur preot a continuat să-și plece urechea la glasul intuiției. Și iată că odată o voce misterioasă i-a șoptit că apa din țara lor avea să secе, iar apa care o va înlocui îi va face pe consumatori nebuni.

Alarmat, el i-a sfătuit pe enoriași să-și facă rezerve de apă bună, dar n-a obținut decât să fie luat peste picior.

În ziua prevestită, apele curgătoare s-au oprit, fântânile au secat, lacurile s-au evaporat și toată lumea a prins a suferi de sete. Doar omul nostru a continuat să folosească apa pe care o pusese la păstrare.

După un timp, o altă apă a căzut din cer, umplând fântânile și destupând izvoarele. Preotul a ieșit din adăpost și s-a întors printre semeni. Ei, însă, vorbeau și procedau cu totul altfel decât înainte: își uitaseră limba maternă, numele, țara. Se lepădaseră de rădăcini, de neam... Prevăzător preotul a încercat să-i reîntoarcă la vechea conștiință, dar l-au respins, au râs de el, l-au declarat nebun.

Îndurerat, s-a izolat în adăpostul său și a continuat să folosească apa sfântă. Curând, s-a simțit atât de singur și de nefericit, încât n-a fost în stare să suporte acest chin și s-a întors în satul său natal, unde a prins a bea și el din apa nouă.

La scurtă vreme, și-a pierdut memoria și demnitatea, iar ceilalți oameni l-au acceptat ca pe un fost „nebun" care s-a „vindecat".

Izvoarele din noi. Izvoarele cu apă vie... Când, oare, vor ieși din nou la suprafață?

Întoarce-ți fața către soare și umbrele vor rămâne în urma ta. Proverb din Noua Zeelandă

Trei fețe ale iubirii...

Silvia STRĂTILĂ

Firul de viață al omului, aici pe pământ, l-a descris poetic Lucian Blaga în poezia sa „Trei fețe”: „Copilul râde: / „Înțelepciunea și iubirea mea e jocul!” / Tânărul cântă: „Jocul și-nțelepciunea mea-i iubirea!” / Bătrânul tace: / „Iubirea și jocul meu e-nțelepciunea!”. Se pare că acest joc de cuvinte blagian puțini (dar cine?) ar fi în stare să-l inverseze, să-l răstoarne, să-l trăiască după propriile legi sau dorințe, oricât de mult s-ar căzni cineva să depășească etapele fiziologice. Mi se părea la vârsta pubertății că această perioadă este poate cea mai grea și credeam cu atâta convingere, fără să-mi dau seama că tocmai în adolescență orice fluture care zboară se mănâncă. Și totuși generațiile ‘60, ‘70, ‘80 și poate un sfert din cele ale anilor ‘90 nu au avut cum să sară intuitiv peste anumite etape ale vieții lor. Sistemul, care le-a marcat copilăria, adolescența și maturitatea, le-a măsurat, tinerilor în acei ani, orice încercare de a gândi mai altfel, trecând-o prin patul procustian. Tiparele societății, care încurcă orice angrenaj să se miște firesc, nu este bun, firește, și nici măcar nu durează la nesfârșit. Timpul a demonstrat acest lucru că orice sistem, cât de odios ar fi fost, a trecut la rebut. Ceea ce nu se învechește și nu se poate fura este iubirea. Ea nu cade niciodată, pentru că „nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr”, pe „toate le suferă, le crede, le nădăjduiește, le rabdă”. Iubirea este un reper de consolare și de înălțare a sufletului, pe care îl găsim în Epistola către Corinteni când ne este greu, la care revenim ca o lectură rugătoare atunci când ne simțim în singurătate sau deznădejde. În școală, profesorul de literatură încearcă, dar greu mai reușește (în secolul XXI, al secularizării) să (re)aprindă flacăra iubirii prin intermediul mai multor opere canonice, prezente în creația unor scriitori. (Dacă am ține mult la literatura noastră, română, am găsi cu desăvârșire un număr mare de opere pe tema iubirii.)

Literatura română clasică, prin anii ‘90, aici în Basarabia, era o oază de lumină și de mitizare a valorilor românești, pe care nu le-am avut și nu le-am trăit, pentru că nu le-am prea citit și nu le-am studiat în perioada sovietică, dar la care ne-am conectat cu atâta dor și drag după 1989. Prea repede însă ne-am plictisit de ele din snobism pentru bestseller-uri, ai căror autori tineri știau/știu să-și vândă produsul, și nu valoarea. De fapt, valorile nu se vând - se educă, se transmit. Cum să transmiți însă valori dacă au crescut fără ele două generații consecutiv - din 1945 până la revoluția din 1989? Acest timp, prea necruțător cu noi astăzi, pe care îl grăbim noi, nu mai avem răbdarea să-l trăim în mod firesc, silindu-ne să ne vedem și să ne credem (mai) milenari decât el, mai puternici decât Dumnezeu, în care, dacă nu crezi, de ce oare unii se iau la întrecere cu el? „Ora de iubire” din poezia lui Eminescu ni se pare infimă în raport cu timpul, iar marele poet tocmai ne îndeamnă să simțim că sentimentul iubirii trebuie trăit cu maximă intensitate. Personajele clasicilor Preda, Rebreanu, Slavici, Călinescu, Eliade educă tinerilor că „sacrul, scria criticul literar Eugen Simion, nu poate dispărea din societatea tehnocrată, pentru că nu pot dispărea unele revelații primordiale”. Iată de ce o generație, conectată la iubiri virtuale, se regăsește mai greu în marile modele spirituale, dacă nu chiar le resping.

În cartea „Fuga spre câmpul cu ciori” (amintiri dintr-o copilărie ateistă) de Savatie Baștovoi, apărută în 2012, autorul îi împărtășește cititorului tânăr că o primă „... concluzie la care am ajuns este aceea că totul poate fi explicat doar prin iubire. Asta în măsura în care iubirea însăși poate fi explicată, căci nu degeaba atunci când Apostolul Ioan a vrut să spună totul despre Dumnezeu într-un singur cuvânt a zis: „Dumnezeu este iubire”.

Cum să le explici astăzi tinerilor care fug de iubirea sacră ca la Eliade, sau de iubirea cosmică ca la Eminescu, sau de iubirea autentică ca la George Călinescu etc., etc., că, citez din aceeași carte de S. Baștovoi, „în afara iubirii nimic nu există”, că „răul și ura sunt locul în care iubirea nu a putut pătrunde”.

Această lună de florar, care ne-a adus nu doar primăvara, dar și sărbătoarea sfântă a Învierii, ne amintește, mai mult de două mii de ani încoace, că iubirea nu poate fi nici teoretică, nici socială, nici virtuală. Iar eu vă spun tuturor, nu virtual și nici teoretic, dar prin Cuvântul scris, că Hristos a Înviat din iubire pentru noi!

Maxima lunii

Sublata causa, tollitur effectus

(lat. „Suprimată cauza, dispare efectul”)

Maximă a dreptului roman, care transpune pe plan juridic vechiul principiu filozofic; nu există efect fără cauză.

Casa unui boier acum e o şcoală frumoasă

Imaginea școlii, chiar faima ei, se pot identifica prin elevii, profesorii și performanțele lor. Așa am aflat despre Gimnaziul Țânțăreni din raionul Telenești, cunoscând-o pe o copilă prea frumoasă și prea înțeleaptă la vârsta ei, Tatiana Rusu. Venită să învețe la Chișinău, a adus din satul ei de baștină cele mai frumoase comori: o aviditate de a învăța, și chiar asta face, o educație aparte pe care o demonstrează la orice lecție, cu orice temă învățată. Am descoperit că aceste calități ale elevei, i-au fost cultivate în familie și de ai săi profesori la gimnaziul din satul natal. Apoi m-am convins că o școală încă mai crește tineri datorită unui manager bun, directoarei acestui gimnaziu, Ludmila Stoica, care poate menține aprinsă dorința elevilor de a învăța, îi pot atribui aceste merite.

Istoria Gimnaziului Țânțăreni, raionul Telenești este veche și interesantă. În 1951 casa cu cinci odăi ale unui boier din sat devine școală cu cinci săli de clasă, iar director este Fiodor Antonovici Erșov. De-a lungul timpului s-au perindat mai mulți directori, iar în 1962 cele cinci încăperi ale boierului au fost înlocuite cu o clădire mare, nou-construită, destinată școlii medii generale pentru că 450 de copii ai satului Țânțăreni aveau nevoie de spațiu. Mai apoi, în 2004, instituția a primit statut de liceu - copiii satului aveau nevoie de studii ample - până când migrația populației a lăsat în urmă un număr mic de elevi, iar din 2014 școala devine gimnaziu. Acum aici învață peste o sută de elevi.

Colectivul de profesori de la Gimnaziul Țânțăreni din raionul Telenești

Școala e condusă azi, în primul rând, de profesoara și apoi de managerul Ludmila Stoica, cu ai săi subalterni, dar și colegi – consăteni, profesori minunați și profesioniști, vreo 16 la număr - care, împreună cu directorii adjuncți, Tatiana Stănilă, profesoară de istorie și educație civică, și Ludmila Popa, profesoară de limba și literatura română, formează o echipă de intelectuali ai satului, a căror misiune apostolică e să nu se stingă lumina cărții. Și la aspectul interior al școlii s-a muncit enorm, asta o știe mai mult directoarea L. Stoica. Interesată și cu grija de Alma Mater ca elevii să aibă condiții, cu mijloace financiare, deloc ușor să le obții, în baza proiectelor câștigate, fața și interiorul școlii au fost readuse la condiții bine meritate. Instituția, după mulți ani, are totul renovat: uși și geamuri, acoperiș și cazangerie, inventar sportiv și uscătoare în cantină, săli de clasă mobilate, o bibliotecă bogată etc. Cărarea ce duce copiii spre școală este pavată, iar asta elevii trebuie să înțeleagă că a bătători o potecă spre cunoștințe este meritul celor care se îngrijesc ca școala să mai aibă ușile deschise. Cei 30 de elevi, care vin din satul vecin, Codrul Nou, au la dispoziție un microbuz. Aceste bucurii ale vieții școlii au reușit să se adune datorită organizațiilor FSM, ApaSan sau Corpul Păcii, prin intermediul voluntarilor Cristen Cravathe Clem, Kelly Marie Frances, Anthoula Parianos, dar, dna directoare nu trece cu vederea nici efortul profesoarelor Adela Ambrosii și Tatiana Trofim, care au fost parteneri de încredere cu voluntarii.

Scopul educativ al școlii se manifestă în multe activități ecologice sau de salubrizare: sădesc pomi, flori, fac curat în cimitirul satului ori au grijă ca lunca Răutului să fie curată. Participarea și implicarea elevilor la concursuri, festivaluri de unde se întorceau cu premii, erau, după cum menționează directoarea Ludmila Stoica, scopul comun al educației de a crește Oameni. Ansamblul Folcloric „Busuioc”, din care fac parte mulți pedagogi ai gimnaziului, le-a oferit echipei profesorale, înainte de pandemie, ocazii de parteneriat educațional cu colegi din România sau Ucraina. Era un semn de colaborare, dar și de consolidare a experienței lor. Învățământul la distanță nu-i împiedică, nici în aceste timpuri, pe cei mici, de la primare, să se gândească în vreun fel că școala lor ar avea mai puțină culoare sau lumină, dacă prezența școlarilor lipsește. Cele patru învățătoare, Zina Nistor, Adela Ambrosii, Eva Frunze și Nina Ciobanu, îi pun pe picii lor la treabă, așa încât curtea și interiorul gimnaziului sunt mereu scăldate în flori și în verdeață. Inventivă și creativă, învățătoarea Zina Nistor a reușit să organizeze cu cei din clasa a treia mai multe activități: „Florile îngrijite de mine”, „Am sădit un pomișor”, „Îngrijesc copacul de aceeași vârstă cu mine”. Și natura le răspunde cu aceeași generozitate – îi crește sănătoși.

Nici acum, în condițiile predării în online, elevii și profesorii Gimnaziului Țânțăreni nu abandonează activitățile de altădată. Până nu demult, gimnaziștii din clasele a V-IX au fost implicați în proiectul „Adoptă un bătrân”, a căror contribuție era să le aducă bătrânilor, cel puțin, un zâmbet și o pâine. Aceste două bucurii ca și alte multe și încărcate activități didactice rămân o dovadă a trecutului vieții școlare pe pagina de socializare a școlii. Capătul drumului școlar al elevilor din Țânțăreni e pavat și curat, doar trebuie să-l străbată cu aceeași speranță și dragoste ca să înceapă o nouă zi.

Un viitor campion

Vrem să ne bucurăm părinții

La rubrica din această ediție, eleva care va duce cu ea în viitor titlul clasic de l’honnet homme se numește Cătălina Corniță. Și așa cum fratele ei Adrian o secundează cu același crez, ambii au pasiuni comune: învață bine la școală, sunt respectuoși cu toți din jur, au sentimentul modestiei și al înțelepciunii să-și respecte părinții și profesorii, sunt onești și își onorează cuvântul promis. Educația din familie, așa cum le place să spună că „suntem copiii lui Tudor și Ana Corniță, oameni modești, de la țară, dar cei mai minunați părinți, care au știut să le educe valori, să le cultive dragostea de frumos, să modeleze caractere și să ofere modele de etică”, nu le-o mai poate nimeni înfrânge. Pentru aceasta Cătălina și Adrian le sunt recunoscători părinților.

Frații Cătălina și Adrian Corniță

Au absolvit gimnaziul din satul natal Drăgușenii Noi, raionul Hâncești. Școala pentru ei este „în toată splendoarea ei, o amintire frumoasă”. Pedagogii au fost cei care i-au încurajat să învețe, să participe la olimpiade și concursuri, așa încât nu au dezamăgit că „putem fi și noi buni”. Acum, ambii fiind liceeni, urmași demni ai patronului spiritual Vasile Alecsandri, copilăria este „o amintire de neuitat asociată cu drumul spre școală, deoarece, zi de zi, pe aceleași cărări, mergeam împreună eu și fratele mai mic, Adrian”.

Sunt poate din acei puțini tineri care au avut o școală bună în familie. Acest lucru îl pot spune profesorii care i-au învățat și cărora le sunt astăzi discipoli. Motivația de carte, de cunoștințe totuși este în genele lor, iar rolul bunicii Ana este cel mai plauzibil: „Tind să cred că dragostea de carte am moștenit-o și de la bunica, simbol al înțelepciunii în familia noastră, căci, bătrână fiind și lipsită de puteri, ea totuși alegea compania cărților în petrecerea timpului. Iar cel mai fericit moment era atunci când bunica mă ruga să-i aduc cărți de la bibliotecă, eu le alegeam pe acelea care credeam că o să-i placă mult și când i le duceam bunicii, ea îmi spunea: „Dar pe asta am citit-o!”

Celor doi frați, îngemănați în tendința să facă ceva bun și cu folos pentru celălalt, le pasă cum cresc și se dezvoltă semenii, cum sunt timpurile în care funcționează școala și cresc generațiile, dacă reformele în învățământ sunt de durată scurtă sau lungă. Și frații Corniță, așezați la masa unde-și fac temele, citesc și meditează: „Când trebuie să reflect asupra timpurilor în care trăim, involuntar îmi vin în minte cuvintele Meșterului Manole: „Doamne, ce strălucire aici și ce pustietate în noi!”. Generația tânără se adaptează ușor la lucrurile ce țin de epoca tehnologiilor, dar la fel de ușor uită și de unele valori, norme etice, care, cred că ar trebui să fie clasice și să le promoveze mereu. Probabil această „pustietate în noi” vine din neglijența noastră pentru frumos și valori, același motiv pentru care ceea ce societatea ne oferă este aproape ineficient și de scurtă durată”. În opinia Cătălinei și a lui Adrian, nu modernizarea școlii e în pericol, dar lipsa lecturilor, dezinteresul de carte, de cunoștințe al celor care neglijează actul de cunoaștere.

Curiozitatea mea a fost să aflu care e puterea lor de a reuși să învețe, să dovedească conștiință și dragoste de tot ce fac, și fac cu atâta drag. Răspunsul a fost simplu, venit din gândirea puerilă a unor copii înțelepți și buni: „Când ai un scop, când îți creezi un ideal, găsești mereu puterea de a învăța din orice și de la oricine. Acum scopul nostru este de a-i face fericiți pe părinții noștri, încercăm să le transmitem dragostea noastră pentru ei și să le mulțumim pentru efortul depus în educația și creșterea noastră, iar dacă reușim să le facem bine, conștient și cu drag, înseamnă că părinții noștri au făcut o treabă excelentă. Este adevărat că nu facem totul atât de bine, mai greșim, însă mergem înainte ca să îmbunătățim faptele”.

Pagină realizată de Silvia STRĂTILĂ

Valentina URSU, jurnalistă la postul de radio Europa Liberă Moldova:

„Mass-media este o mare putere, dar nu știm să ne-o asumăm...”

– Doamnă Valentina Ursu, știu că toată viața v-ați dedicat-o ziaristicii și toți acei care vă cunosc, vă ascultă sau vă citesc, inclusiv colegii de breaslă, vă consideră un exemplu de ziarist care respectă cu strictețe deontologia profesională. De fapt, ce înseamnă pentru Dumneavoastră profesia de ziarist și ce vă face să-i fiți dedicată în întregime?

– Jurnalismul e mai mult decât o profesie, este o vocație. Nu are doar opt ore de muncă, jurnalistul e mereu conectat la realitate, la starea de a afla lucruri, de a face legături, de a descoperi oameni noi pentru interviurile sau emisiunile sale. Un jurnalist învață tot timpul, din orice, învață să se promoveze, să se reinventeze, să se adapteze la piața în continuă schimbare. Spuneam că jurnalismul e o profesie vocațională și asta pot să o repet cu fermitate după cei 30 de ani munciți în acest domeniu. Pentru mine, Radioul înseamnă totul! În Radio am cunoscut oameni foarte importanți și în Radio am învățat că trebuie să te măsori cu centimetrul înainte să vorbești.

– La propunerea UNESCO, în anul 1993, Adunarea Generală a ONU a declarat ziua de 3 mai Ziua Mondială a Libertății Presei. S-a încetățenit la noi această sărbătoare? În general, există în Republica Moldova o fraternitate profesională pe care ziariștii să o manifeste plenar în cadrul zilelor în care sărbătorim libertatea presei?

– Deși mass-media din R. Moldova este diversă, breasla rămâne extrem de polarizată, fiind influențată excesiv de politicieni și oligarhi. Centrul pentru Jurnalism Independent a încercat și îi reușește, în mare măsură, să încetățenească această sărbătoare. Doar că breasla noastră este bântuită de conformism. În lipsa unei organizații (pe timpuri, era Uniunea Jurnaliștilor), lucrurile au luat-o razna. Mai mulți colegi au bătut alarma că în condițiile în care o bună parte din mass-media este scindată pe criterii politice, în funcție de culoarea politică a mogulilor, și participă activ în războaiele mediatice ale acestora, nu putem vorbi despre apariția solidarității de breaslă. Clasa politică a favorizat menținerea în presă a unor lumi paralele, unele constituite din media afiliate politic și care reflectă realitățile anume așa cum le văd patronii lor politici. De cealaltă parte, este puțină presă independentă care încearcă să reflecte realitatea într-un mod cât mai echidistant și imparțial posibil. Balanța înclină însă în favoarea presei afiliate, întrucât cele mai importante posturi TV sunt stăpânite de politicieni, direct sau prin interpuși. De aici și această lipsă a solidarității profesionale, inclusiv în cadrul zilelor în care sărbătorim libertatea presei. Sper să trăiesc acele zile în care jurnaliștii, indiferent de instituția unde activează, să fie solidari atunci când le sunt încălcate drepturile, mai ales atunci când e vorba despre o problemă comună.

– După obținerea Independenței, o bună parte dintre ziariștii din Republica Moldova au stat pe baricade, au ieșit pe străzi la demonstrații, colective întregi de presă au făcut greva foamei, mulți colegi de-ai noștri au fost amenințați, intimidați sau chiar concediați din cauză că și-au făcut cinstit datoria și au promovat adevărul. Prin acțiunile lor, acești ziariști doreau să obțină libertatea de exprimare, să creeze o presă liberă. Azi, generațiile tinere de ziariști nu mai dau dovadă de asemenea entuziasm, deși societatea noastră este în criză mare de presă liberă. De ce, oare, a dispărut entuziasmul manifestat de generația noastră de ziariști?

– În primul rând, nici presa din zilele noastre nu mai este cea care era odinioară. Țin minte că era o obligație să ne conducem după Codul deontologic al jurnalistului. Etica, obiectivitatea și imparțialitatea ar trebui să stea la baza unui jurnalism corect și echidistant. Totuși, cu părere de rău, astăzi nu se mai ține cont, în mare parte, de aceste criterii. După cum am remarcat mai sus, mass-media a pierdut teren din încrederea oferită de cetățeni, tocmai pentru că au apărut jurnaliști sau posturi TV/radio afiliate unui sau altui partid politic. De aceea, entuziasmul ziariștilor de astăzi a scăzut din intensitate și nici profesia nu mai este respectată sau apreciată la justa-i valoare, cu toate pericolele și provocările ce le implică; nici jurnaliștii nu mai sunt atât de mulți dedicați profesiei. În același timp, atestăm și un pericol global la adresa jurnaliștilor care își fac onest meseria, iar aici, evident, ar putea fi o cauză a pierderii entuziasmului de a te înrola în această armată a jurnaliștilor.

– Cunoaștem că societățile democratice depind, în special, de o presă liberă, obiectivă și responsabilă. Din păcate, presa noastră a degradat împreună cu întreaga societate. Puțini sunt ziariștii care au rămas pe baricadele presei libere, ceilalți și-au călcat pe propria moralitate, devenind un soi de lichele ale unor grupări politice criminale. Vedem cum aceștia au făcut pact cu diavolul și promovează fără nicio mustrare de conștiință bădărănismul politic antinațional și criminal. Ce i-o fi motivând pe ei să activeze astfel încât pătează demnitatea profesiei de jurnalist?

– Ai punctat bine că societățile democratice depind de o presă liberă, obiectivă și responsabilă. Anul trecut, pe platforma „Reporteri fără frontiere” în clasamentul țărilor în ceea ce privește respectarea libertății presei, din cele 180 de țări incluse în top, Republica Moldova se afla pe locul 91, cu o poziție mai jos față de Peru și cu o poziție mai bună față de Macedonia de Nord. Ce să mai comentez? Nu cred că în cei 30 de ani de la proclamarea Independenței a existat vreo guvernare care să se fi preocupat de consolidarea durabilă a presei libere, ca element vital pentru un stat ca Republica Moldova cu o democrație în devenire. S-a observat că jurnalismul nostru a început să degradeze constant. Internetul rămâne, pe moment, un spațiu al libertății care trebuie păstrat neapărat.

– Dacă, pe parcursul a 30 ani de la obținerea Independenței, toți jurnaliștii ar fi manifestat o fraternitate profesională, respectând etica jurnalistică și promovând adevărul, cred că astăzi am fi avut o cu totul altă clasă politică și o cu totul altă societate. Regretabil e că și breasla noastră a avut mereu un fel de diacovi, moțpani, voronini, plahotniuci, dodono-șori, taubere, bătrânci sau furculițe de presă. Iată, se apropie campania electorală pentru alegerile parlamentare anticipate și o să vedeți cum ei vor ieși, fără rușine, la rampa holdingurilor mediatice ale lui Plahotniuc, Dodon sau Șor, tulburând societatea și mințind lumea, precum

stăpânii lor. În timpuri de cotitură pentru soarta republicii, ce ar trebui să facem pentru a-i readuce pe aceștia în albia corectitudinii profesionale?

– Poate o să par pesimistă, dar corectitudinea depinde, întâi de toate, de cât de jurnalist se consideră fiecare în parte. Apoi, de Consiliul Audiovizualului depinde ca, din punct de vedere legal, moral și etic, jurnaliștii să-și execute profesia corect. Și, nu în ultimul rând, e și de datoria cetățenilor să se informeze pe cont propriu, ca mai apoi să înțeleagă ce informație le este distribuită de către cei care slujesc anumitor regimuri. Ca o concluzie: e nevoie și de popor, și de aplicarea legii, dar și de voința jurnaliștilor pentru ca aceștia să revină în albia corectitudinii profesionale, și nu doar la alegeri, dar pentru totdeauna.

– În același context, nu pot să nu vă întreb despre rolul Televiziunii publice Moldova 1, care este plătită din banii contribuabililor și este unul dintre cei mai importanți formatori de opinie în societatea noastră. Ați lucrat acolo. În 2004, ați participat alături de colegii jurnaliști la greve pentru a apăra libertatea de exprimare la acest post de televiziune. Au trecut anii, dar la TV Moldova 1 – s-a văzut și în ultimul timp – confrații noștri jurnaliști continuă să facă sluj unor grupări politice. Sincer, mi-e jale de ei. Cum și cine ar putea schimba lucrurile acolo? Nu credeți că, în general, e necesară o strategie de reformare a sistemului mass-media din Republica Moldova?

– În 2004 am protestat în Dealul Schinoasei. Compania „Teleradio-Moldova” trecea printr-un proces confuz și dificil de transformare, dintr-o instituție de stat, în una publică a audiovizualului. Acel proces a început ca urmare a protestelor din 2002, când circa 400 de angajați ai Companiei, s-au reunit într-un Comitet de grevă împotriva cenzurii instaurate la Televiziunea și Radioul naționale. În urma acelor proteste, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a adoptat două rezoluții cu privire la funcționarea instituțiilor democratice în Republica Moldova, prin care cerea să fie schimbat statutul Companiei de stat „Teleradio-Moldova” în organism public independent. Procedura aleasă de PCRM, de guvernanții de atunci, nu a fost cea de reorganizare a Companiei de Stat în una publică, ci de lichidare a acesteia și înființarea Companiei publice cu desfășurarea unui concurs pentru ocuparea posturilor vacante la Compania publică. Tocmai modalitatea de re-selectare a personalului a stârnit valul de proteste în rândul jurnaliștilor. Noi am calificat procesul de reangajare ca fiind unul ilegal, abuziv, cu scop de „epurare a jurnaliștilor neloiali acelei guvernări comuniste”. A fost un proces de transformare plin de asperități. De atunci, au trecut 17 ani, dar consumatorul de informație mai așteaptă și astăzi ca această instituție să devină cu adevărat una publică. Lucrurile pot fi schimbate, în primul rând, de colegii de acolo, de contribuabili, de societatea civilă, dar, nu în ultimul rând, de aleșii poporului din Parlament.

– Online-ul și rețelele de socializare au diminuat din însemnătatea mass-media. Deocamdată, doar televiziunile pot să-și realizeze plenar rolul lor de informator și de formator, dar presa scrisă a ajuns într-o stare deplorabilă, asta - nu numai din cauza că lumea citește mai puțin, ci și din cauza prețurilor mari la hârtie, tipografie și, mai ales, la difuzare. Cum ar putea fi salvată presa scrisă, dar și jurnaliștii care o practică?

– Eu am un crez: nici presa scrisă și nici radio nu vor dispărea. Nu au dispărut până acum, nu se va întâmpla nici în viitorul apropiat.Probabil, se va produce o readaptare la era digitală, dar nu cred că vom renunța vreodată la presa tradițională. Sunt mulți oameni care ascultă radioul și citesc ziare. Chiar dacă presa scrisă este mai puțin solicitată de consumatorii de media - nu doar în R. Moldova, aceasta fiind o tendință generală, apărută odată cu dezvoltarea portalurilor online și a televiziunii digitale -, ziarele bune mai sunt la mare căutare.Pentru a fi salvată presa scrisă, patronii acestor instituții media nu ar trebui sub nicio formă să dea acces gratuit publicului la ziarele sau revistele pe care le fac.

– Lucrați de mai mulți ani la postul de radio Europa Liberă Moldova. Ascultătorii, dar și cititorii sunt surprinși de capacitatea Dumneavoastră de muncă: realizați o mulțime de interviuri, mergeți foarte des prin satele Moldovei, unde discutați cu oamenii simpli, apoi susțineți și rubrica „Jurnal săptămânal” la care aveți ca invitați personalități din diferite domenii. Probabil, cunoașteți bine actuala atitudine a populației față de jurnaliști. Este ea ca și cea față de politicieni, polițiști sau judecători?

– Misiunea Europei Libere este să promovăm valori și instituții democratice, să susținem drepturile omului și să oferim audienței noastre ceea ce de multe ori nu poate obține din alte surse: știri necenzurate, analize, dezbateri serioase și echilibrate. Ne străduim să atingem cele mai înalte standarde ale jurnalismului obiectiv, relatând fapte, neintimidați de presiuni sau de încercarea de a fi influențați. Mă bucur că avem un judecător bun - consumatorul de informații, un atent observator al evoluțiilor din peisajul media al țării. El ne caută, pentru că informația este prezentată în așa fel încât poate contribui la înțelegerea evenimentelor și a subiectelor, în mod clar, fără distorsiuni și nepărtinitor. E adevărat că fac multe interviuri, merg foarte des prin satele Moldovei, unde discut cu omul de la firul ierbii. Probabil, am ajuns în majoritatea satelor moldovenești. Dacă vocea mea este respectată, este pentru că am gândit întotdeauna ca un om liber. Totodată, le-am admirat și m-am inspirat de la cele peste 2000 de persoane care au scris la „Jurnalul săptămânal”, protagoniști din diferite domenii.

– Doamnă Ursu, după foarte multe tulburări politice în societatea noastră, se pare că Maia Sandu, Președintele republicii, reușește să declanșeze campania pentru alegerile parlamentare anticipate. Ce puteți să le spuneți confraților jurnaliști pentru a-i convinge să respecte etica profesională în această campanie, care este de foarte mare însemnătate nu numai pentru soarta noastră, dar și pentru spațiul geopolitic în care trăim?

– În analiza „Națiunilor în tranziție”, Republica Moldova este plasată pe locul 20 în clasamentul a 29 de state din fostul spațiu sovietic, Europa Centrală și de Est. Este în continuare o țară cu „regim hibrid” și probleme cronice sau acutizate de democrație. Iar potrivit Indicelui Mondial al Libertății Presei, alcătuit de Organizația Internațională „Reporterii fără Frontiere”, R. Moldova se află pe locul 89 din 180 de țări. Presa moldoveană este „diversă, dar extrem de polarizată” și marcată de o „influență excesivă din partea oligarhilor”, cu jurnaliști „intimidați și hărțuiți frecvent de politicieni și autorități”, cu un acces precar la informația de interes public, „lipsa independenței editoriale și a jurnalismului de calitate” fiind „provocări majore”, se mai spune în Indicele Mondial al Libertății Presei 2021.

În aceste timpuri deloc ușoare, mai mult ca oricând, știrile false, dezinformarea și manipularea atentează la baza unei societăți libere și sigure. Sper mult ca una din instituțiile statului, Președinția Republicii Moldova, să genereze informație obiectivă, precum și alte entități statale, pentru că toate sunt plătite din banii publici. Cred că e mare nevoie să ne facem bine meseria. Codul deontologic al jurnalistului, care este un fel de „Biblie” pentru noi, trebuie să-l respectăm cu strictețe. Mass-media este o mare putere, dar nu suntem conștienți de ea și nu știm să ne-o asumăm. Uneori suntem tentați să facem din ea o glorie personală. În clipa în care libertatea presei va fi înțeleasă ca o noțiune, și nu ca un dar venit de undeva, toată lumea va ști că presa este, într-adevăr, o putere. În acest sens, dragi colegi din breaslă, la alegerile parlamentare din 11 iulie putem ajuta politicienii să concureze democratic, să câștige corect și transparent.

Gheorghe BUDEANU

Imposibilul poate fi împărțit oricând în posibilități. Autor necunoscut

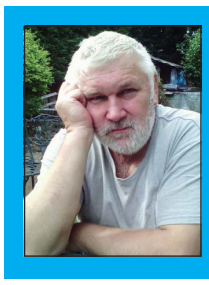

Noi plecăm din satul nostru, satul nu pleacă din noi

Filip EFTODE

Dacă voi declara euforic că satul meu de baștină, Ocolina, din județul Soroca, este cel mai frumos și cel mai drag colțișor de rai de pe pământ, sper să fiu înțeles de majoritatea dintre cei care au avut norocul să vadă lumina zilei și să copilărească într-o localitate rurală din categoria celora ce l-a făcut pe Lucian Blaga să afirme că: „Veșnicia s-a născut la sat”.

Satul în care am copilărit și unde mi-am petrecut junețea e plasat pe o colină puțin mai mare de doi km pătrați, la o altitudine de 179 m. deasupra nivelului mării. Dinspre partea sud-vestică Colina-Ocolina creează o îngemănare desăvârșită cu natura unei podoabe mirifice de pădure. De altfel, dacă îl vei întreba pe oricare localnic care ar fi, după părerea sa, cea mai valoroasă bogăție a satului, sunt sigur că primul răspuns va fi – „Pădurea”.

Primul document, referitor la satul Ocolina, datează din 26 octombrie 1733. S-ar zice că un oarecare boier Ioan Nimuș a primit de la Domnitorul Moldovei moșia Seliștea (și astăzi partea de sus a Ocolinei se numește Selișe), pentru a organiza paza hotarelor Moldovei. În anul 1745, proprietarul moșiei a contribuit în mare parte la construcția din piatră a bisericii cu hramul „Sfântul Nicolae”. Aceasta există și astăzi și e înscrisă în lista monumentelor de arhitectură, luată sub ocrotirea statului, iar mormântul ctitorului poate fi văzut în ograda bisericii.

Este important și prezintă interes faptul că, de-a lungul întregii perioade de dominație sovietică, oamenii satului Ocolina au rezistat încercărilor sistematice ale autorităților antihriste de a închide acest lăcaș sfânt. Astfel că din amintirile din copilărie fac parte și evenimentele când mama ne ducea la biserică pentru a ne împărtăși, iar în seara Învierii veneau puhoaie de oameni (din satele vecine – Zastînca, Conișescu, Voloave, Pîrliți, Vanțîna, din cauza că acolo bisericile erau închise și transformate în depozite de cereale sau de chimicale), veneau creștinii să sfințească Pasca. Astfel, Biserica noastră devenea un fel de Mecca pentru credincioșii din satele megieșe.

Pe atunci nu știam, dar nici nu bănuiam că pentru a ocroti biserica noastră de teroarea lepădăturilor comunist-ateiste unii oameni, cum au fost cei doi mari ocrotitori ai bisericii, Ion Bejenari și Trofim Eftode, trebuiau să recurgă la diverse stratageme, alteori chiar la șiretlicuri, deși erau conștienți că își riscau tihna vieții sau chiar libertatea. Când era preîntâmpinat de către oamenii buni din „selsovet” (Primărie) că în sat vine o comisie de la raion, ca să discute chestiunea despre închiderea bisericii, nenea Ion Bejenari (el avea în stăpânirea sa cheia de la ușa masivă a bisericii) încuia bine ușa și apoi poarta ogrăzii lăcașului Sfânt și dispărea cu lunile din sat, hoinărind și oploșindu-se prin pădure, pe la cantoanele unor pădurari de treabă sau pe la casele unor oameni de suflet din satele megieșe. S-ar putea întâmpla că ceea ce povestesc despre realitatea pe care am trăit-o pe vremuri demult apuse, astăzi să le pară unor tineri, mai cu seamă, povești la gura sobei. Adevărul însă e unul: regimul sovietic a fost unul degradant pentru neamul nostru și nimic nu se putea face întru menținerea în normalitate a vieții comunității, fără jertfire de sine, fără credință și întrajutorare.

Un alt exemplu de dârzenie și curaj din partea oamenilor satului nostru a fost demonstrat și atunci când mahării comuniști din raion au încercat să lichideze din centrul satului RĂSTIGNIREA-MONUMENT din piatră de Cosăuți, care a fost instalată acolo (încă înainte de Al Doilea Război Mondial) de către bunicul meu, Fanache Eftode. Așezată la răscrucea drumurilor, în centrul satului, chiar alături de fântâna săpată de bunicul nostru, Răstignirea a devenit un loc îndrăgit și de neocolit de toți sătenii. Deseori îl poți auzi pe cineva, în momentul unor discuții: „Ne întâlnim la Cruce” sau „Ne vedem lângă Fântâna lui moș Fanache”.

Apropo de fântâna lui bunicu. În ultimii ani, în urma deselor perioade de secetă, după dezmățul declanșat în pădurea satului Ocolina, unde au fost măcelărite trupuri întregi, majoritatea fântânilor din sat au început a seca. Și să vedeți minune! Doar fântâna de lângă „Monumentul Răstignirii” nu știe de secetă și continuă să potolească setea oamenilor care trec prin preajmă.

Din păcate, în zilele noastre, nu prea avem cu ce ne lăuda la capitolul „protecția naturii”. S-a uitat demult că pădurile ar trebui să fie create doar în calitate de furnizori ai serviciilor ecosistemice pentru protejarea solurilor, pentru facilitarea circuitelor de ape în natură și echilibrarea climei la nivel local. Dezastrul a început odată cu declanșarea criminală a secării bălților din lunca Prutului și a Nistrului. Apoi, în anul 2001, mafia de falși silvicultori au început a rade pădurile, sub pretextul regenerării lor, care au suferit, chipurile, în urma chiciurei. Tăierile masive au pornit, mai întâi, în pădurile din raionul Soroca, unde, e adevărat, chiciura a distrus mici sectoare de pădure. Cu toate acestea, cum s-ar zice, pofta vine... Tăind. Așa au ajuns și la Ocolina, unde au ras totalmente o porțiune de pădure de frasin (era un adevărat colțișor de rai, botezat de localnici drept Colțul Rădiului.) Nici vorbă de chiciură acolo! Pur și simplu hrăpăreților „apărători” ai pădurilor le-a plăcut marfa bună pentru export.

Fratele meu mai mare, Valeriu, a luptat o viață întreagă cu infractorii mediului înconjurător. A scris multiple articole în presa vremii privind problema naturii, a fost un colaborator fidel al celei mai îndrăgite publicații – revista NATURA. Cu eforturi comune, susținuți și de oamenii buni din sat, am reușit să oprim dezmățul din pădurea Ocolinei. Și asta în mare măsură datorită faptului că fratele Valeriu era cunoscut și stimat de toată lumea din sat – ca un ecolog înveterat, un bun și harnic gospodar, ca un om care a iubit cu patimă natura în toată măreția ei.

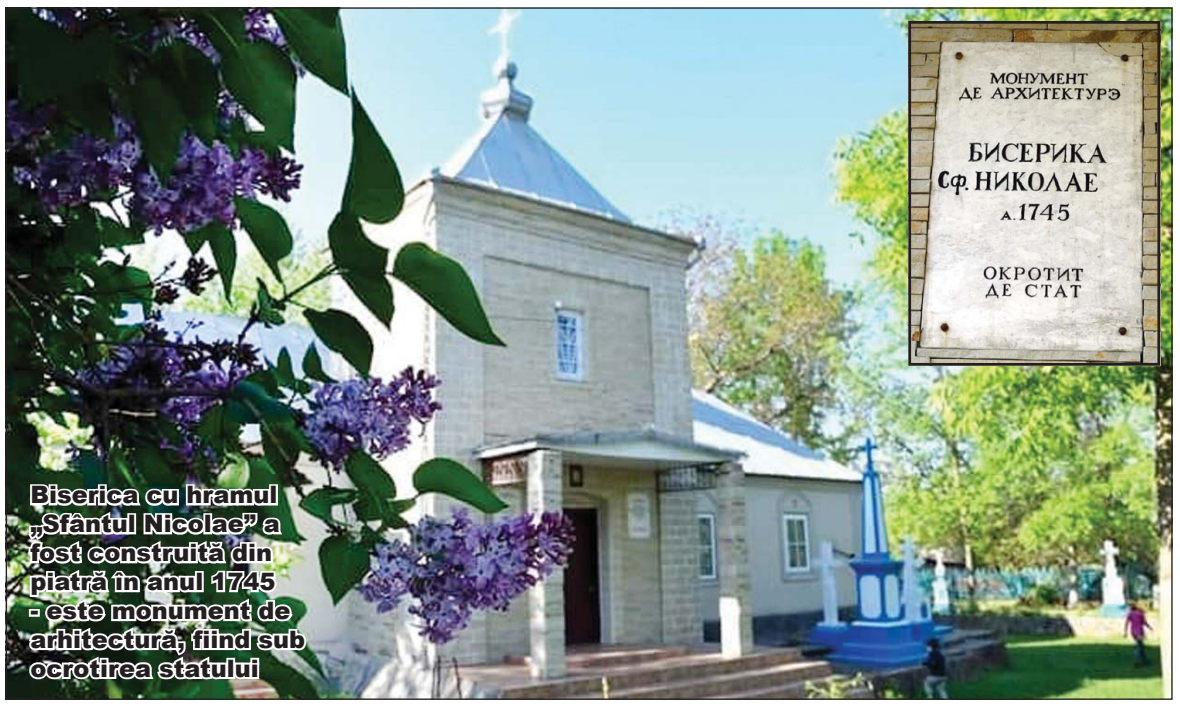

Biserica cu hramul „Sfântul Nicolae” a fost construită din piatră în anul 1745 - este monument de arhitectură, fiind sub ocrotirea statului

Grigore Vieru parcă s-ar fi referit deopotrivă și la sufletul fratelui meu, când a scris într-o poezie „…Mă doare această floare...”

În fiecare zi din primăvară-vară fratele Valeriu era pur si simplu obsedat să facă ceva pentru binele naturii și, respectiv, în folosul oamenilor. Ba, cușmă la toate, ne mobiliza și pe noi ceilalți – frați, prieteni de-ai lui – pentru a sădi, fie niște copăcei pe coclaurile Ocolinei, unde se cereau a sta de strajă, fie un rând de arbori de-a lungul drumului, la intrarea în sat. Am sădit și niște sălcii plângătoare pe perimetrul digului unui iaz. Avea grijă fratele să curețe teritoriul în jurul izvorului. Cine avea norocul să-i viziteze gospodăria, prin luna mai, sau pur și simplu să treacă pe lângă ograda casei lui, rămânea încântat de frumusețea unei „adevărate mări” de diverse flori ce inunda fațada casei.

De fiecare dată când încerc să privesc retrospectiv asupra istoriei satului Ocolina, niciodată nu mă interesează să trec la catastif „realizările” celora care erau „catapultați” de regimul sovietic la cârma colhozului sau în fruntea „sovietului” sătesc, la posturile cheie de activități, cum ar fi pădurarul, milițianul. Și asta, în primul rând, din cauza că majoritatea dintre aceștia făceau parte din cohorta de venetici, ajunși aici odată cu armata rusească de ocupație. Când se întâmplau niște lucruri urâte în colhoz sau în gospodăria silvică – duceau totul de râpă, tata concluziona cu amărăciune în glas: „Ce-i doare pe ocupanți? Au post și ce le trebuie mai mult?”

În această ordine de idei, fratele meu Valeriu constata cu tristețe, în paginile cărții sale „POVESTEA UNUI CIREȘ”, că de când ține minte „în satul nostru a fost doar un singur pădurar născut în Ocolina, pe nume Serghei Bejenaru, gospodar adevărat. Când a plecat la pensie, se tânguia că „nu veți aștepta mult ziua când se va vedea, prin pădurea rărită, satul vecin Voloave...”.

Din nefericire, pentru noi, prezicerile sumbre s-au adeverit. Continuă măcelărirea pădurii sub bagheta pădurarilor veniți de pe aiurea, al căror nume nici nu merită a fi pronunțat.

În cartea Cinstei și Onoarei satului Ocolina, este înscris întru vecie numele învățătoarei Olimpiada Petrovna Goian (așa era obișnuit să o numim pe atunci), care o viață întreagă a educat zeci de generații de elevi, dintre care, după absolvirea școlii medii, mulți au urmat studiile în instituții superioare de învățământ, devenind apoi buni specialiști în domeniul medicinii, pedagogiei, construcției etc.

Nu pot spune cine alta decât Daria Simionovna Pușcaș, moașa satului, s-a bucurat de atâta stimă și prețuire în Ocolina noastră dragă… O viață întreagă a lucrat în condiții anevoioase de care dispunea, la acea vreme, micuțul spital din sat, dar pentru toate rămâne de-a pururi în altarul recunoștinței și neuitării: ne-a ajutat mamele noastre să ne aducă pe lume.

Un ocolinean adevărat, care și-a iubit cu trup și suflet baștina, a fost și Fiodor Gavrilovici Bejenari. El a lucrat toată viața prin structurile miliției rutiere. Toți șoferii îl aveau de om bun, deoarece niciodată nu a fost observat să pândească ordinea rutieră din tufari – pentru a-i scurge pe șoferi de bani. Blajin și înțelegător cu oamenii chiar dacă aceștia erau prinși în flagrant cu vreo mașină de piatră sau nisip, fără a avea factura la mână. Înțelegea omul… greutățile vieții. Odată însă domnul Bejenari a căutat și i-a rugat frumos pe doi șoferi să transporte vreo câteva mașini de pietriș pe o ulicioară din satul lui, Ocolina, unde, după ploi, nu puteai răzbate decât cu tractorul cel cu șenile. Mde, autoritățile de stat nu aveau când se ocupa cu asemenea „fleacuri” cum ar fi drumurile. Și, ce credeți? Șoferii cu pricina au zis mai într-un glas: „Facem, Fiodor Gavrilovici. Mata încă ne rogi?” Și mare minune „socialistă” s-a săvârșit la o săptămână: sătenii au dat cu ochii de movile de pietriș pe tot perimetrul acelui drum.

„Slava Domnului că și-a adus aminte „selsovietul” și de noi”, își ziceau oamenii.

Cu nădejdea la „selsoviet” nu știm când, și mai ales cum, ar fi fost asfaltat măcar drumul central, dacă nu era să fie din Ocolina și Tudor Zaporojan, inginer-șef la drumarii din Soroca.

În Ocolina drumurile nu au denumiri, nici casele nu sunt numerotate. Dar dacă ar fi să fie, cu siguranță, cele două drumuri, despre care am scris mai sus, merită să poarte numele celor doi: Tudor Bejenari și Tudor Zaporojan.

Dar mai există o ulicioară în sat, care ar merita să poarte numele „Valeriu Eftode”. De ce? Aceasta, într-un capăt în celălalt, a fost pavată cu pietriș, cumpărat și împrăștiat de unul fratele meu…

Ca să vezi... Câteodată mă întreb dacă mai am dreptul moral, dacă fac bine că descriu în presă frumusețea locurilor mele, Ocolina, pe unde mi-am dus pașii în copilărie, ca apoi să îl părăsesc?! Mă întreb în ce măsură am dreptul să polemizez pe marginea problemelor cu care se confruntă și azi consătenii mei în viața de zi cu zi, alteori – să mă iau de piept cu acei care le fac tot răul? Și nu găsesc alt răspuns decât că, chiar dacă am plecat eu din sat, nu a plecat satul din mine. Și mă liniștesc cu gândul că la fel ca mine au procedat mii și mii la vremea sa, mii și mii de tineri și tinere – care la studii, care să trudească… În felul acesta, cei din satele noastre am tot creat câte o „micro-diasporă” de nivel local…

Conform datelor ultimului recensământ, din 2004, la acea vreme populația satului Ocolina constituia 1007 suflete. Dar, e clar că în ultima perioadă de timp situația demografică s-a înrăutățit mult, din cauza sărăciei. Populația a emigrat peste mări și țări în căutarea unor surse de existență…

Și mă întreb: oare nu cumva purtăm și noi vina pentru închiderea școlii din sat în lipsă de elevi? Oare mai avem dreptul de a ne mândri cu onorificul titlu de „Ocolinean”?

Răspunsul la aceste întrebări, oarecum provocatoare, eu îl aflu (de-a lungul a peste 40 de ani) – la Paștele Blajinilor, când ocolinenii de pretutindeni se adună laolaltă în cimitirul satului, pentru a cinsti memoria tuturor acelora care ne-au fost bunici, părinți, surori sau frați. Astfel că, pentru câteva zile, numărul populației satului Ocolina din câmpia Sorocii, cel puțin, se dublează. Și astfel încă și încă o dată adeverește că NOI PLECĂM DIN SATUL NOSTRU, SATUL NU PLEACĂ DIN NOI.

În Ocolina se păstrează răstignirea și fântâna construite de Fanache Eftode, străbunicul subsemnatului, Filip Eftode

Borș de iepure

Ingrediente: *500-700 gr carne de iepure și de măruntaiele lui, 1 ceapă de mărime medie, 1 morcov ras, 50 gr de țelină și de păstârnac, 2 linguri ulei de măsline, 300 gr roșii decojite și tocate fin, 2-3 cartofi, borș pentru acrit, cimbru verde, leuștean (opțional), piper, sare.*

Mod de preparare: Se decupează iepurele și se lasă la frigider într-un bait făcut din ulei de măsline, sare și verdeață mărunțită (îl puteți lăsa și de pe o zi pe alta în frigider). Se pune la fiert (cel mai potrivit este ceaunul de fontă) cu apă și sare și se lasă preț de 20 minute, culegându-se spuma care se formează. După acest

interval de timp se adaugă legumele mărunțite (cu excepția cartofilor), se pune cimbru verde și se lasă să fiarbă la foc mic până când carnea este aproape gata, operațiunea poate dura 20-30 minute în funcție de frăgezimea cărnii de iepure.

Apoi, se adaugă cartofii tăiați cubulețe și se mai lasă la fiert 10-12 minute. La sfârsit se drege cu condimente, dacă mai trebuie, și se acrește cu borș. Se mai lasă oala cu capac să se pătrundă bine aromele și se servește fierbinte cu leuștean mărunțit pus direct în farfurie. Doritorii pot să pună și puțină smântână.

Pulpe de curcan la cuptor cu cartofi și usturoi

Ingrediente: *3 pulpe inferioare de curcan, 1 kg de cartofi, 3-4 căței de usturoi, chimen semințe, puțin ulei, boia dulce (paprika), piper, sare.*

Mod de preparare: Se scot pul-

pele din saramură de la frigider, se șterg bine cu șervete absorbante. Tava pentru friptură trebuie să fie încăpătoare, cu pereți mai înalți. Pulpele se așează în ea. Se sărează, piperează și presară cu puțină boia dulce (paprika). Sare nu se pune prea multă, deoarece pulpele și-au tras din saramură.

Usturoiul se curăță și se taie în felii subțiri. Se introduc câteva felii de usturoi și sub pielea pulpelor, iar restul se împrăștie pe suprafața lor. Mai apoi, se stropesc pulpele de curcan cu puțin ulei și se masează bine (în niciun caz pulpele nu se crestează!)

Între timp se prepară și cartofii. Se spală bine cartofii (cu tot cu coajă) și-i tăiem în rondele groase de 1 cm. Rondelele se clătesc în mai multe ape reci ca să mai iasă amidonul din ele și să nu se lipească unele de altele la copt.

Cuptorul se încinge la 200 grade, se pune tava cu pulpe la cuptor pentru 40 de minute, după ce se toarnă o ceșcuță cu apă și se acoperă cu folie de aluminiu.

După aceasta se pun și cartofii,

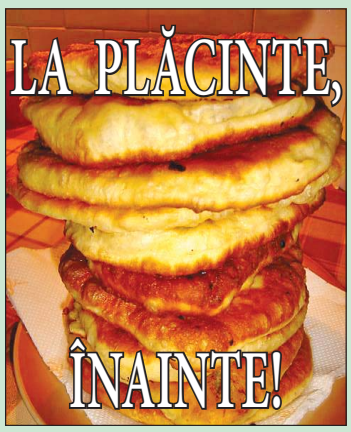

bine scurși de apă și sărați ușor. Se presară cu puțin chimen și boia dulce și se stropesc cu ulei. Se acoperă tava din nou cu folia de aluminiu (fără a mai pune lichid) și se dă o oră la cuptor la 200 C. Apoi se îndepărtează folia și se mai amestecă cartofii. Acum se poate turna o ceașcă de apă fierbinte ca să nu se ardă sosul și carnea.

Se mărește temperatura la 220 C ca să se rumenească friptura de pulpe de curcan la cuptor cu usturoi și cartofi cca. 20-30 de minute. Trebuie să aibă o culoare fainâ și o piele rumenă și crocantă. Și cartofii trebuie să iasă la fel! Înainte de a o servi, carnea se lasă în tavă vreo 15 minute pentru repaos, astfel sporind frăgezimea ei.

Notă: Pentru frăgezirea și hidratarea cărnii slabe de curcan se recomandă marinarea în saramură simplă. Soluția de apă cu sare, uneori și cu zahăr și ierburi aromatice, penetrează prin țesuturile musculare ale cărnii și le hidratează foarte bine. Carnea va rămâne fragedă și suculentă după gătire (coacere).

Saramura se prepară din apă rece în care se dizolvă sare de bucătărie: câte 1 linguriță cu vârf de sare la fiecare 250 ml de apă. Carnea se cufundă în această soluție sărată și se lasă la frigider un anumit timp. În funcție de dimensiunile pieselor, marinarea poate dura de la 2-3 ore (la feliile de carne sau piesele mai mici), 24 de ore la pulpele de curcan sau aripi sau 2-3 zile la curcanul întreg. Pulpele trebuie să fie acoperite cu apă. Curcanul se poate marina și cu bere.

Salată de ridichi cu brânză

Ingrediente: *200 gr ridichi, 200 gr brânză tip feta, 2 cartofi mari, 3 fire ceapă verde, 3 linguri ulei, 1 lingură zeamă de lămâie, o legătură mărar, piper, sare.*

Mod de preparare: Cartofii, spălați și curățați, se pun la fiert cu un praf de sare.

Ridichile, ceapa verde și mărarul se spală separat. Ceapa și verdeața se toacă mărunt, iar ridichile se taie feliuțe subțiri.

Odată ce îi poți pătrunde cu furculița, înseamnă că, cartofii sunt fierți, se scot din apă și se lasă să se răcească puțin. Se taie cartofii cuburi și se agită într-un castron ca să devină mai cremoși și mai ușor de strivit. Se adaugă peste restul legumelor, brânza sfărâmicioasă și se amestecă.

Se potrivește salata de ridichi de sare și piper (se ține cont de sarea din brânză!), apoi se adaugă uleiul și zeama de lămâie. Se servește salata de ridichi imediat sau după ce o lași la rece.

ÎN GRĂDINA CU FLORI

Lăcrămioarele

Lăcrămioarele *(Convallaria majalis)* sunt originare din emisfera nordică rece temperată din Asia și Europa. Ele pot fi întâlnite în regiunile de deal și câmpie din nordul Asiei, Europa sau America de Nord. Lăcrămioarele se mai numesc și mărgăritar, clopoțele, iarba Sfântului Gheorghe sau dumbrăvioară.

Lăcrămioarele, flori micuțe și albe, cunoscute pentru delicatețea lor, sunt atât plante medicinale, cât și de decor, cu un parfum extrem de plăcut, asemănător cu cel al ghioceilor. Le găsim în zonele de câmpie și deal, mereu la umbră. Nu depășesc 15-25 cm, iar fructele sunt mici sfere roșii, asemănătoare cu afinele și merișoarele, ca dimensiune.

Cea mai bună parte din plantarea lăcrămioarelor este faptul că aceste plante nu necesită aproape nici o îngrijire din partea ta și tocmai de aceea sunt ideale pentru grădinarii începători sau pentru cei care nu prea au timp pentru a-și îngriji grădina.

Lăcrămioarele cresc în zone umbroase și de aceea va trebui să găsești un loc bine umbrit la tine în curte sau în grădină. Pentru a planta lăcrămioare, va trebui să sapi o groapă superficială, de aproximativ

3-5 cm, în care sa introduci micuța rădăcină pe care o poți achiziționa de la magazine specializate în domeniu sau de la florării.

Rădăcina trebuie fixată bine în pământ și să fii foarte atent să îi acoperi toate firicelele cu pământ, pentru ca acestea să nu rămână la suprafață unde se pot usca pe timpul verii sau pot îngheța pe timpul iernii.

Odată plantată, rădăcina de lăcrămioară în pământ, nu îți rămâne decât să uzi zona de plantare și să aștepți să vină primăvara! Aceste flori îți vor înfrumusețea grădina și vor ieși la suprafață an de an, fără ca tu să depui nici cel mai mic efort.

Expresii înaripate

(folosite zi de zi)

* *(A fi) dat în paște* (sau *în paștele mă-sii*) = (a fi) foarte șmecher, abil.

* *Ca fasolea de Paști,* se spune despre ceva nepotrivit într-o anumită împrejurare.

* *Din Paști în Paști,* (sau *din an în Paști,* ori *din joi în Paști* sau *din Paști în Crăciun*) = foarte rar, la intervale mari de timp.

* *La Paștile cailor* (sau *calului*) = niciodată.

* *Nu-i în toată ziua Paștile* (sau *o dată pe an sunt Paști*) = evenimentele plăcute nu se petrec zilnic.

Sfaturi utile

Cum scapi rapid de mirosul de usturoi prin metode naturale

Usturoiul dă un gust deosebit preparatelor culinare, dar mulți îl ocolesc din cauza mirosului pe care îl lasă după consumarea bucatelor respective. Fie că trebuie să mergem la o întâlnire de afaceri sau la una romantică, cu toții dorim să scăpăm cât mai repede de mirosul de usturoi. Iată ce poți face ca să diminuezi halena care apare după consumul de usturoi.

- Poți mânca pătrunjel, pentru a elimina mirosul de usturoi din gură. Pătrunjelul este o plantă aromatică foarte eficace pentru controlul nivelului de bacterii din gură și eliminarea halenei. Mestecă un fir de pătrunjel timp de 5 minute și nu vei mai avea probleme.

- Mirosul de usturoi dispare ca prin minune și dacă consumi lapte. Cercetătorii canadieni au ajuns la concluzia că dacă bei lapte în timp ce consumi alimente bogate în usturoi, ai șansa să îi reduci mirosul neplăcut. Laptele posedă proprietatea de a reduce concentrarea compușilor volatili din usturoi din nas și gură.

- Fă gargară cu bicarbonat de sodiu. Este util pentru o mulțime de lucruri și utilizat pentru igiena dentară. Pentru a elimina mirosul de usturoi spală-te pe dinți, pe gingii și pe limbă cu pastă de dinți mai întâi și apoi dizolvă două linguriță de bicarbonat de sodiu în apă caldă. Fă gargară cu această soluție câteva minute până dispare halena.

- Rontăie boabe de cafea. Mestecă două-trei boabe de cafea prăjită și mirosul va dispărea imediat.

- Scorțișoara conține zeci de principii aromatice cu virtuți bacteriologice care împiedică înmulțirea bacteriilor din gură. Fă-ți un ceai de scorțișoară și scapă de mirosul de usturoi.

- Sucul de lămâie este foarte util pentru eliminarea mirosului de usturoi de pe degete, dar și din respirație. Fă-ți o limonadă cu apă minerală și suc de lămâie și ai scăpat imediat de mirosul de usturoi.

Regulile de aur ale bunicii

(despre cum să menținem hainele curate și frumos mirositoare)

* În loc să parfumezi hainele după ce te îmbraci cu ele, poți să torni câteva picături din parfumul tău preferat pe șervețele sau pe dischete demachiante și să le pui în dulap printre haine. Astfel, hainele tale vor mirosi frumos tot timpul.

* Cafeaua are proprietăți magice. O poți folosi atunci când vrei să îți faci o mască de exfoliere sau atunci când vrei să scapi de un miros neplăcut. De asemenea, poți folosi cafeaua măcinată ca să dai un parfum special hainelor tale. Adaugă într-un săculeț textil 2-3 linguri de cafea măcinată, pune săculețul în dulap, printre haine, iar acestea vor căpăta mirosul plăcut de cafea.

* Atunci când vine vorba despre haine parfumate, uleiurile esențiale pot fi un ajutor de nădejde. Ai mai multe modalități prin care poți folosi uleiurile esențiale:

- adaugă 10-20 de picături din uleiul esențial preferat (cel de lavandă are un miros plăcut în contact cu hainele) în mașina de spălat înainte de ultimul ciclu de spălare;

- adaugă câteva picături de ulei esențial pe o bucată de material textil și pune-o în uscător, astfel hainele tale se vor parfuma pe măsură ce se usucă;

- fă propria ta soluție din uleiuri esențiale și apă pe care să o folosești atunci când vrei să împrospătezi hainele, adăugând soluția în mașina de spălat odată cu balsamul de rufe.

* Combină într-un bol înalt câteva linguri de flori de lavandă, lămâiță, muguri de iasomie sau petale de trandafiri. Pune acest amestec în săculeți textili, apoi pune săculeții în dulap sau chiar în buzunarele hainelor de pe umerașe.

În aceeași manieră poți să pregătești săculeți pe care să îi umpli cu ierburile tale preferate: mușețel, mentă, coada șoricelului, gălbenele etc.

* Fie că alegi să îți usuci hainele afară sau la uscător, asigură-te că hainele tale sunt perfect uscate înainte să le pui în dulap. Dacă pui hainele în dulap cât încă sunt umede, acestea vor căpăta un miros neplăcut.

* În caz că ai uitat să scoți hainele din mașina de spălat pentru mai mult timp, indicat este să le mai pui încă o dată la spălat pentru că altfel vor avea un miros neplăcut. Atunci când le pui la spălat pentru a doua oară setează o temperatură de spălare cât mai ridicată.

* Pentru haine curate și parfumate este indicat să cureți periodic mașina de spălat pentru că adună mirosuri și scame. Adaugă 2 căni de oțet alb și setează mașina la un ciclu normal de spălare fără să pui haine în ea.

* De fiecare dată după ce ai spălat haine în mașina de spălat trebuie să lași capacul deschis pentru a se aerisi și usca. În felul acesta nu se va aduna mucegai care apoi ar putea să afecteze parfumul hainelor tale.

* Alege un săpun solid cu miros puternic, pe care pune-l într-un săculeț textil și poziționează-l printre hainele depozitate pe rafturi.

Dragostea este triumful imaginației asupra inteligenței. H.L. Mencken

Chisturile la rinichi - când devin periculoase?

Generalități

Rinichii sunt două organe pereche ce au forme asemănătoare boabelor de fasole și sunt așezați posterior de organele abdominale, chiar sub cutia toracică. Ei au rolul important de a filtra deșeurile din sânge înainte ca acestea să fie eliminate din organism sub formă de urină.

De asemenea, o altă funcție importantă a rinichilor constă în reglarea tensiunii arteriale, dar și gestionarea multor altor aspecte importante ale desfășurării optime a organismului.

Detectarea unui chist la nivelul rinichiului reprezintă o condiție ce poate să pară gravă, dar nu întotdeauna este așa. Chisturile renale simple reprezintă afecțiuni destul de frecvente.

Ce sunt chisturile renale?

Chisturile renale reprezintă acumulări rotunde de lichid, cu formă de sac, care se formează la nivelul țesutului renal. În marea majoritate a cazurilor, chisturile renale simple nu produc complicații și nu afectează funcția renală în niciun fel.

Cu toate acestea, ele pot provoca dureri, se pot infecta sau pot determina alte simptome dacă cresc prea mult în dimensiune.

Chisturile renale simple trebuie diferențiate de chisturile ce se formează din cauza bolii renale polichistice. *Boala polichistică renală* este o afecțiune genetică care poate produce numeroase chisturi, mărirea în dimensiuni a rinichilor, dar și *afectarea funcției renale.*

În cazul bolii chistice renale dobândite, rinichii dezvoltă chisturi ca rezultat a leziunilor pe termen lung provocate fie de anumite boli renale, fie de *dializă.* Boala chistică a rinichilor se diferențiază de boala polichistică renală prin faptul că nu este *genetică,* ci apare ca urmare a altor probleme la nivelul rinichilor.

Chisturile ce apar din cauza bolii chistice renale dobândite nu necesită, de obicei, tratament, dar cauza ce le-a produs trebuie înlăturată.

Factori de risc

S-a demonstrat că factorii ce țin de alimentație și de stilul de viață nu par să influențeze riscul de a dezvolta aceste chisturi.

Chisturile renale simple sunt destul de frecvente pe măsură ce oamenii îmbătrânesc. S-a constatat că până la 25% dintre adulții cu vârste mai mari de 40 de ani și jumătate dintre cei cu vârste de peste 50 de ani dezvoltă chisturi renale simple la un moment dat.

De asemenea, cercetătorii au constatat că bărbații au mai multe șanse de a dezvolta chisturi decât femeile.

Tablou clinic

Cele mai multe chisturi renale simple sunt asimptomatice, acest lucru însemnând că existența lor nu cauzează simptome. Cu toate acestea, dacă un chist crește suficient de mare, poate provoca următorul tablou clinic:

- Durere în spate sau în lateral;
- Durere la nivelul abdomenului superior sau la nivelul șoldurilor;
- Febră, dacă chistul devine infectat;
- Hematurie, adică prezența sângelui în urină;

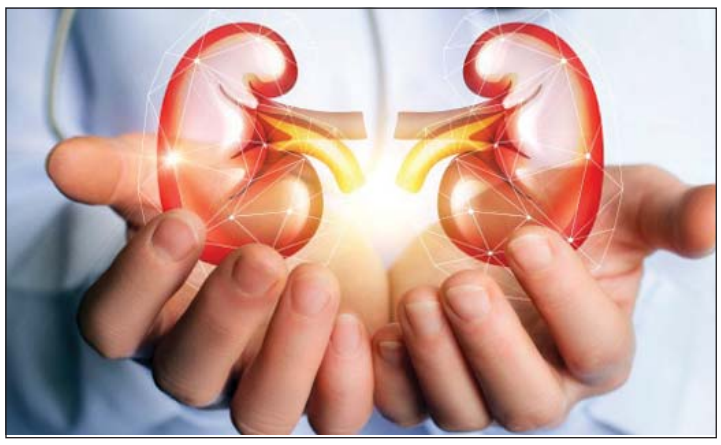

- Senzație frecventă și nevoie imperioasă de a urina.

Simptomele se pot intensifica dacă apar complicații, cum ar fi infecțiile sau rupturile renale. Dacă simptomele devin severe, solicitarea serviciilor medicale este necesară.

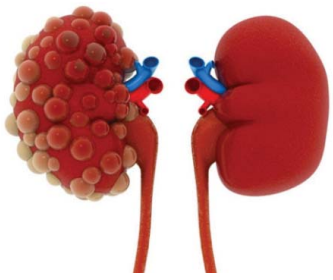

Complicații posibile

Cele mai multe *chisturi renale* simple nu produc complicații și probleme decât în cazuri rare. Aceste complicații ocazionale includ:

Infectarea chisturilor – atunci când devin infectate, chisturile renale provoacă febră și durere;

Ruperea chisturilor – se însoțește de dureri severe la nivelul spatelui, uneori chiar și de sângerare;

Obstrucția urinară – chisturile renale care blochează fluxul normal de urină pot duce la *inflamarea rinichiului* (hidronefroză).

Diagnosticare

De cele mai multe ori, chisturile renale sunt descoperite în timpul unor investigații de imagistică medicală făcute cu totul din alte motive.

După ce chistul renal a fost detectat, medicul poate solicita și alte investigații suplimentare pentru a descoperi mai multe detalii. De obicei, aceste investigații includ:

- Examinarea CT (tomografia computerizată;
- Imagistica prin rezonanță magnetică (IRM);
- Ecografia renală;
- Testul funcției renale;
- Examene ale urinei.

Aceste investigații sunt ușor de făcut și, de cele mai multe ori, nu necesită pregătire în prealabil.

Concluzii

Chisturile renale simple sunt în mod normal inofensive și nu necesită tratament. Cu toate acestea, în cazul în care tratamentul este necesar, trebuie știut că perspectiva este una foarte bună, iar pacienții se recuperează complet în scurt timp.

Pentru chisturile asimptomatice se recomandă investigații periodice pentru a vedea dacă acestea au crescut în dimensiuni. Prevenția ajută la evitarea complicațiilor și a intervențiilor neplăcute.

Cu cât evoluția chisturilor este observată mai rapid și tratamentul optim este instaurat, cu atât perspectiva cu privire la viitor este mai bună.

7 legume și fructe de sezon în luna mai

Luna mai este una dintre cele mai bogate în legume și fructe de sezon, care sunt perfecte pentru salate, supe sau mâncăruri ușoare și cu un conținut ridicat de nutrienți. Și cum alimentele de sezon sunt cele mai recomandate în cazul unei diete sănătoase, deoarece le putem consuma cât mai proaspete și ne putem bucura din plin de toate calitățile lor nutriționale, este cazul să îți pregătești lista cu alimentele lunii mai, pe care să le incluzi în alimentația zilnică.

1. Fasolea verde

Bogată în fibre, carotenoizi și vitamina K, fasolea verde oferă senzația de sațietate. De asemenea, are un conținut ridicat de proteine. Fasolea verde are efect diuretic, previne retenția de apă și favorizează eliminarea toxinelor din corp. În plus, reglează nivelul colesterolului și este bogată în acid folic, fiind un aliment indicat atât în alimentația copiilor, cât și a femeilor însărcinate. Poate fi consumată inclusiv sub formă de salată, asezonată cu verdețuri.

2. Mazărea

Se găsește pe tot parcursul anului sub formă congelată, însă în luna mai ne putem bucura de mazărea proaspătă. Este bogată în fibre și vitamine, fiind un aliment indicat pentru dietele de slăbire, deoarece oferă senzația de sațietate și mulți nutrienți necesari pentru sănătatea întregului corp.

3. Hreanul

Hreanul are un gust iute, chiar înțepător și nu se consumă în cantități mari, tocmai din acest motiv. Totuși, atunci când este adăugat în supele de legume sau în sosurile care însoțesc preparatele pe bază de carne, are rolul unui condiment care oferă un gust și o aromă deosebită mâncărurilor. Fiind și foarte revigorant, puțin hrean poate fi adăugat și în salate. Încearcă-l în combinație cu un piure de conopidă, acesta va avea un gust deosebit.

4. Broccoli

Este una dintre legumele cunoscute pentru multiplele beneficii pe care le oferă sănătății. Are un conținut ridicat de potasiu și susține sănătatea sistemului nervos, îmbunătățește capacitatea de concentrare și crește rezistența corpului la efort fizic. Broccoli poate fi consumat și crud, deși în această formă nu este pe placul tuturor, însă gătit la cuptor sau la abur poate deveni un deliciu.

5. Conopida

Făcând parte tot din familia legumelor crucifere, ca și broccoli, conopida poate fi considerată pe bună dreptate un superaliment. Este bogată în fibre și vitamine, putând fi consumată crudă, în salate, gătită la cuptor sau la abur. Conopida poate înlocui adesea cartofii, atât ca textură, cât și ca gust.

6. Căpșunile

Sunt fructe cu un conținut redus de calorii, fiind potrivite pentru o gustare între mese, sau consumate la micul dejun. În plus, căpșunile au un conținut ridicat de apă și conțin mai multă vitamina C decât citricele, în schimb sunt mai bine tolerate de persoanele care suferă de probleme digestive.

7. Salata verde

Este bogată în antioxidanți, în special în vitamina A și betacaroten, ceea ce înseamnă că este o legumă care sprijină sănătatea ochilor și a pielii. Are efect diuretic și detoxifiant, fiind un aliment nelipsit din cadrul dietelor de slăbire. De asemenea, este și o legumă foarte versatilă, deoarece poate fi inclusă în tot felul de salate delicioase.

Aceste legume și fructe de sezon ar trebui să facă parte din dieta zilnică pe parcursul lunii mai, în special pentru că acum le poți găsi proaspete, însă reprezintă și o bună oportunitate să aduci mici modificări meniului zilnic, sau să încerci noi rețete care au ca ingrediente aceste alimente.

Ceai de păpădie

Ce beneficii are şi cum îl poți prepara

Destul de puțin popular, poate și din cauza gustului amărui ușor neplăcut, ceaiul de păpădie este unul dintre cele mai puternice detoxifiante naturale. Frunzele de păpădie din care se prepară infuzia sunt bogate în fibre, proteine și glucide, dar și în vitamine și minerale: vitamina A, E, K, C și vitamine din complexul B.

Care sunt beneficiile ceaiului de păpădie

Ceaiul de păpădie te va ajuta să elimini toxinele din organism, odată cu tot excesul de apă. Acest lucru are beneficii pe mai multe fronturi. Pe de o parte, ficatul și rinichii tăi vor funcționa la cote maxime și vei evita îmbolnăvirea acestora. Pe de altă parte, vei slăbi încet și sigur, scăpând de balonare, celulită și grăsimea abdominală. Desigur, ceaiul nu poate acționa singur, ci împreună cu o alimentație corespunzătoare și mult sport.

Păpădia elimină toxinele și de la nivelul pielii, acționând ca un antiseptic și antiinflamator. Poți trata acneea în forme ușoare, punctele negre sau roșeața, infecțiile fungice ușoare, iritațiile și eczemele. Ceaiul de păpădie este recomandat de unii medici și pentru pacienții cu psoriazis sau dermatită seboreică, pentru calmarea simptomelor neplăcute.

La nivel digestiv, ceaiul de păpădie combate constipația, gastrita și poate calma indigestia sau toxiinfecțiile alimentare. Mărește secreția biliară,

reglează tranzitul intestinal și dezechilibrele în ceea ce privește pofta de mâncare.

Ceaiul de păpădie reduce nivelul de colesterol din sânge.

Alte beneficii ale ceaiului de păpădie se remarcă la nivel cardiovascular:

- îmbunătățește circulația sângelui
- ameliorează varicele și hemoroizii
- reduce glicemia
- crește diureza.

Cum se prepară ceaiul de păpădie

Infuzia se realizează din frunzele plantei, uscate natural. Se adaugă o lingură de frunze în 250 mililitri de apă clocotită.

Se pot bea până la 2 căni de ceai de păpădie pe zi. Pentru a evita, însă, eventuale efecte negative, discutați cu medicul înainte de administrare.

Unele persoane preferă să fiarbă toată păpădia pentru a prepara ceai, în timp ce altele folosesc numai rădăcinile – indiferent de modul în care preferi să folosești planta pentru a face ceaiul, beneficiile sunt aceleași.

Reacții adverse ceai de păpădie

În general, ceaiul de păpădie nu are reacții adverse, această plantă fiind una sigură pentru consum.

Există, însă, și excepții, uneori acest ceai cauzând reacții alergice. Păpădia poate cauza și dermatită de contact, la persoanele care au sensibilitate din acest punct de vedere.

Ceaiul de păpădie poate interacționa cu unele medicamente, printre care diureticele sau antibioticele.

Cum poți culege păpădii pentru ceai

Nu are sens să cumperi păpădii pentru ceai în timpul sezonului cald, mai ales dacă ai în propria grădină. Atât timp cât ești sigură că păpădiile pe care le vei culege nu sunt tratate cu substanțe toxice, le poți folosi fără probleme.

Spală bine păpădiile după ce le culegi și apoi lasă-le să stea 15-20 de minute într-un vas cu apă. Abia apoi le poți folosi pentru a prepara ceai.

Dacă ai de gând să folosești rădăcinile păpădiilor, spală-le bine, taie-le mărunt și apoi pune-le într-o tavă pe care o vei ține la cuptor, la 180 de grade, timp de 2 ore. Vei folosi apoi câte 1-2 linguriță de rădăcină pentru o ceașcă de ceai.

Dr. Oana CUZINO, Medic Primar geriatrie, Doctor în Ştiinţe Medicale

MORMINTE ISTORICE

Eugenia Matcaș și un cimitir istoric din București

Orice creștin trecut la cele veșnice merită la despărțire cuvinte de bine. N-am cunoscut-o pe regretata Eugenia Mătcaș (născ. 19 noiembrie 1941, com. Colonița - dec. 21 ian. 2021, București), dar sunt sigură că a fost o doamnă deosebită, odată ce soarta a unit-o cu Nicolae Matcaș, intrat în istoria mișcării de eliberare națională, declanșată în Republica Moldova înainte de căderea imperiului ruso-sovietic. A fost alături de soț în acea nebănuită și înălțătoare mișcare, când din inimile basarabenilor au răsărit ca din poveste curajul, demnitatea, multe acțiuni și sentimente profund românești. A participat la toate manifestările de amploare din anii de glorie 1988-1989, din fosta Piață a Victoriei, azi Piața Marii Adunări Naționale, de la Teatrul de Vară din Valea Morilor, de la estrada „Lumina" etc. etc..

Cu tată mort în cel de-Al II-lea Război Mondial și mamă rămasă văduvă cu 6 copii, Eugenia a trebuit să fie puternică și rezistentă. Mama, Zinovia Mura, originară din comuna Budești, voia să o facă mulgătoare în sat, meserie prestigioasă pentru vremurile celea. Văduva s-a zbătut să-și pună la cale și alte fiice, dar pe Eugenia o voia neapărat mulgătoare. Fata, însă, era atrasă de alte zări. Chiar dacă a mâncat o păruială bună de la maică-sa pentru nesupunere, și-a luat perna subțioară, vorba dlui Matcaș, și a plecat la „târg" (Chișinău), cu toate că nu avea buletin de identitate (nu li se elibera pe atunci, ca nu cumva să plece din sat). A lucrat un timp din greu la Combinatul de tutun de pe strada Uzinelor. Concomitent, tânăra muncitoare își continuă studiile la școala medie de seară din cartierul Râșcani, căci în sat absolvise doar 7 clase. Ulterior, cu mare efort, s-a angajat la uzina „Microcablu", râvnită de multă lume pentru salariile atrăgătoare.

Sufletul Eugeniei visa totuși la ceva mai mult decât muncitoare apreciată la renumitul „Microcablu". Acel ceva se numea Facultatea de Litere a Universității de Stat din Chișinău. Colegele de la uzină și secretarele de la comisia de admitere de la Universitatea de Stat din Chișinău nicidecum nu puteau înțelege cum de fata nu rămâne să lucreze la renumita și prestigioasa fabrică de subordonare unională.

La facultate l-a cunoscut pe viitorul său soț Nicolae, lector la catedra de limbă maternă, pe care l-a iubit atât de mult, încât la un moment dat și-a sacrificat de dragul lui fericirea de a-l avea alături zi de zi. Când se afla la maternitate cu primul copil, soțul i-a adus vestea că a sosit de la Moscova aprobarea pentru studii de doctorat la Universitatea din Leningrad, urmare a solicitării făcute de catedra de la Chișinău cu vreo doi ani în urmă. Nicolae își dorea mult să studieze la Leningrad, la noua specialitate „Lingvistica matematică, structurală și aplicată", sub conducerea renumitului romanist Raymund Piotrowski. Trecuseră mai mult de doi ani de când lucra la catedră, invitația nu mai venea, încât pierduse orice speranță. Vestea, care altădată i-ar fi adus o mare bucurie, acum căzuse ca un trăsnet. Între timp, situația familială se schimbase radical: se căsătorise, se născuse primul copil, locuiau la cămin, soția studentă, stare materială precară... Nu putea să-și lase tânăra soție și abia născuta fetiță. I-a și declarat acest lucru Eugeniei. Răspunsul consoartei a fost ferm: „O să te duci neapărat! Mă voi descurca! O aduc pe mama din Colonița, ea va sta cu Rodica, eu - la cursuri!".

Trei ani a durat despărțirea… I-au salvat scrisorile. Sute, dacă nu mii de scrisori, înșirate zi de zi pe hârtie de tinerii îndrăgostiți. Numai ei știu cum au trecut acei trei ani fericiți și amari de dragoste epistolară și câte lacrimi s-au scurs… Sacrificiul Eugeniei a dat roade peste ani. Cred că nu greșesc când afirm că „Matcaș – românul luptător", „Matcaș – promotorul și apărătorul limbii române și al grafiei latine", „Matcaș – ministrul învățământului", pe care l-am cunoscut și l-am admirat cu toții după 1989, se datorează în mare parte firavei femei pe nume Eugenia.

N-aș fi știut de moartea Eugeniei Matcaș, fost funcționar la Asociația lucrătorilor din comerț, la Enciclopedia Moldovenească, apoi profesoară de limbă română și limbă latină la Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițeanu" din Chișinău, precum n-aș fi scris acest articol, inspirat din destăinuirile dlui Matcaș, pe o bancă din curtea bisericii „Sf. Ilie" din Crângași, unde fusese depus sicriul Eugeniei Matcaș, dacă nu mă suna scriitorul Mihai Prepeliță să-mi dea trista veste. La rugămintea mea Mihai s-a alăturat omagiului cu următoarea apreciere, valabilă și pentru alte consoarte de înalți demnitari:

„Soțiile miniștrilor culturii și culelor și al învățământului, Ion Ungureanu și Nicolae Matcaș, regretatele Maia și Eugenia, fac parte din marea jertfă a procesului de reîntregire a României. Ele au stat alături de soții lor în anii cei mai grei și au devenit simboluri feminine pe Altarul Credinței".

Înmormântarea Eugeniei Matcaș a avut loc pe 23 ianuarie 2021, într-o zi de sâmbătă, la Cimitirul „Reînvierea" din București (zis și „Colentina"). Cunosc de mulți ani acest cimitir din zona Obor. Aici este înhumat renumitul om de cultură, militantul unionist Ștefan Ciobanu, decedat în 1950, pentru care am organizat la vremea sa o comemorare la mormânt, de altfel prima de acest gen, cu participarea istoricilor din București, a reprezentantului Ambasadei Republicii Moldova în România (era pe timpul stimatului ambasador Iurie Reniță), a studenților și elevilor basarabeni etc. La „Reînvierea" își doarme somnul de veci transnistreanul Nichita Smochină, nume bine cunoscut istoricilor, dar și altor oameni interesați de soarta zbuciumatelor provincii Basarabia și Transnistria. Nepotul său, Aurel Strungaru, are grijă de perpetuarea imaginii lui „tata mare". Cinste nepotului! Din inginer electronist pensionar a devenit promotor și editor.

Tot la „Reînvierea" este înmormântat deputatul unionist din Sfatul Țării Grigore Cazacliu, rezident regal pe timpul lui Carol al II-lea. I-am cunoscut fiul, bonomul domn Anatolie, născut la 1926, decedat în 2020. Era un român sadea, dar cineva a dorit ca pe cruce să fie adăugat în paranteză rusescul „Tolea". Un alt Anatolie, pe nume Murafa, este înmormântat și el la „Reînvierea". A fost rudă cu martirul Simeon Murafa din Cotiugenii Mari, jud. Soroca, ucis barbar de ostași anarhizați din armata țaristă, în august 1917, alături de Andrei Hodorogea, pentru care în 1923 s-a înălțat un monument în curtea Catedralei din Chișinău. Regret mult dispariția dlui Anatolie Murafa. Am pierdut plăcerea comunicării cu un domn distins, care îți oferea detalii relevante despre neamul Murafa, despre atmosfera din Basarabia interbelică și România primilor ani de sub ocupația ruso-sovietică. Mă bucur însă în continuare de prietenia fiicei sale, Ana-Maria, o doamnă cu enorme lecturi în spate, care a moștenit noblețea și bunăvoința tatălui.

După înmormântarea Eugeniei Matcaș am zăbovit o vreme la mormânt. Priveam în jur „vecinii" decedatei, în speranța că voi descoperi nume istorice basarabene. Nu a fost să fie. Dar mi-a dat speranță paznicul de la cimitir, Alexandru, un domn cuminte, simpatic și deschis, originar din Roșiorii de Vede. Văzându-l trecând pe alee, l-am întrebat dacă cunoaște careva morminte basarabene. Răspunsul a fost încurajator. Știa de vreo patru morminte, pe care era trecut cuvântul „Basarabia". Nu-și amintea momentan unde sunt, dar a promis să le caute.

Lumea este mică. Fusesem în 2019 la Roșiorii de Vede cu cercetări referitoare la preotul basarabean Teoctist Procopan, înmormântat la mănăstirea Viforâta, Târgoviște. A cunoscut Gulagul sovietic, la fel ca preotul Vasile Țepordei și alți mii de basarabeni. Mulți dintre ei și-au dorit după eliberare să treacă Prutul, unde și-au trăit restul vieții, până la obștescul sfârșit. S-ar putea ca unii să fie înmormântați la „Reînvierea". Cert este că de acum încolo acest cimitir a devenit apropiat basarabenilor și prin mormântul ilustrei profesoare și bunei românce Eugenia Matcaș.

Ne dorim Unirea cu Țara, fără să știm când se va produce acest eveniment. Deocamdată suntem uniți cu ea prin cuget, acțiuni și…morminte. Prutul, grănicerii și vameșii încă ne despart, cimitirele ne adună acasă, în solul Țării.

Nu pot să nu adaog în final că acest articol se datorează și bunătății dlui Nicolae Matcaș care, pe când lucra la Ministerul Educației și Cercetării din București, a ajutat-o la rugămintea subsemnatei pe buna mea prietenă Valentina Morgun, basarabeanca stabilită cu traiul în Satul Mare. Când trebuie să-ți transferi copiii cu școala în România ori vrei să-ți echivalezi studiile, te bucuri când cineva te ajută să treci mai ușor peste hățișurile birocratice. Sunt convinsă că faptele bune ale dlui Nicolae Matcaș pentru oameni și neam ajung la o cifră impresionantă. Precum multe sunt faptele bune lăsate pe pământ de prietena sa de-o viață (58 de ani de căsătorie!), Eugenia Matcaș-Mura, Dumnezeu s-o odihnească!

În ziua înmormântării plantasem la mormânt o floare dintr-un ghiveci. Peste 2-3 zile trecusem pe la cimitir să aprind o lumânare. Spre surprinderea mea floarea devenise viguroasă și înflorise mai frumos decât cea de pe geamul camerei pe care o închiriez la București. Semn că se află la căpătâiul unui om bun și a unei femei deosebite.

Ne-am bucura dacă cele mai relevante fapte ale soților Eugenia și Nicolae Matcaș vor fi adunate în memorii. Istoria are nevoie de ele…

Maria VIERU-IŞAEV, Bucureşti

PE ARIPILE TIMPULUI (4)

Dr. Mugur ANDRONIC, Suceava

După marea invazie a mongolilor asiatici (1241, sau a tătarilor după numele celui mai strălucit neam al lor), care a afectat în zona noastră, și regatul polonez, și pe cel maghiar, spațiul de la sud și est de Carpați a fost ferit de expansiunea maghiară, pentru circa un secol.

Transilvania, cea mai dezvoltată și puternică țară românească a fost tot timpul un rezervor de populație pentru celelalte două. Statutul socio-economic al românilor de acolo era jalnic. Deși constituiau peste două treimi din populație, dublu decât toate minoritățile luate împreună și erau majoritatea iobagilor (șerbilor/țăranii dependenți), românii nu erau nici măcar recunoscuți juridic.

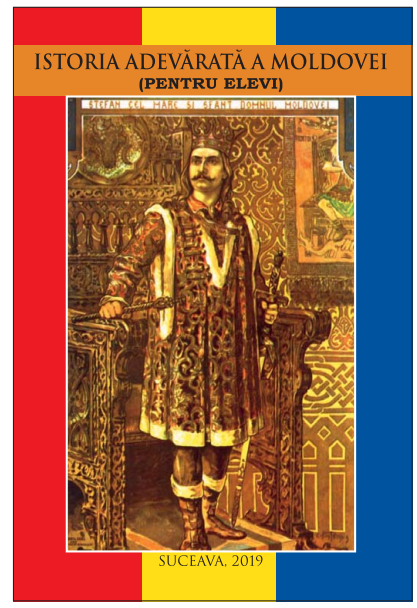

În plus, sub presiunea Vaticanului, regii maghiari luau măsuri pentru catolicizarea lor forțată. De la sfârșitul secolului al XIII-lea începe un curent de emigrare a satelor dincolo de Carpați spre viitoarea Moldovă, unde libertatea ortodoxă era reală, unde densitatea de populație era foarte scăzută, unde conducătorii formațiunilor prestatale erau interesați în a-și popula teritoriul. Una dintre ele, presupusă istoric, voievodatul de Suceava. Pe la 1350 apar noi cauze. Agricultorii trebuiau să mai dea și a noua parte din producție, *nona*, feudalilor și bisericii, iar din Anglia până în Asia începe o cumplită epidemie de ciumă neagră care a ucis circa o treime din populație. Așa cum am scris deja în *Istoria Bucovinei*, vol. II, cunoscutul fenomen istoric al *descălecatului* s-a datorat ca amploare în mare parte și unei cauze de natură psihologică: frica de moarte. În timp ce Transilvania era bine populată, cu numeroase orașe unde colonizarea saxonă contribuise decisiv la urbanizare rapidă, cu circulație intensă umană și de bunuri, la răsărit de Carpați lucrurile stăteau invers. Analiza istoricilor și arheologilor basarabeni au pus în evidență pentru secolele XI-XIII (deci nu numai anii 1200) existența doar a câteva zeci de așezări, iar în secolul următor descălecatului...486 de sate. O creștere care sub niciun motiv nu poate sta sub semnul creșterii natalității, dincolo de mortalitatea infantilă foarte mare și tot felul de molime.

Prin urmare, să ne închipuim astăzi cum rudele diasporei cheamă, primesc și ajută neamurile mai apropiate, și acelea la rândul lor... Practic, considerăm că au plecat cel mai adesea sate întregi, în ciuda unor măsuri represive regale luate la un moment dat, poate chiar cu preot în frunte. În plus, conducătorii locali feudali aveau tot interesul să-și populeze teritoriul. Așa s-au format de-a lungul vremii așa numitele *slobozii*.

Iată ce scria cronicarul Ioan de Târnave, afirmând că Moldova, *era supusă coroanei maghiare, dar de multă vreme era lipsită de locuitori din cauza vecinătății cu tătarii. Și deși voievodul la origine din Maramureș Bogdan a fost adesea atacat de oștile regelui, totuși datorită marei creșteri a numărului de români locuind pe acel pământ,* el s-a mărit devenind stat medieval.

Chiar aici în Bucovina, unde peste 40 de ani am făcut cercetări arheologice de teren, fenomenul este plenar demonstrat. Dacă pentru secolele XI-XIII, pot fi doar câteva situri identificate, primul nivel de sate medievale aparține secolului al XIV. Și ca să facă în ciudă trădătorilor de neam și țară care tot fac spume la gură cu statalitatea moldovenească, și zisa limbă moldovenească, celebrul cronicar moldovean, Grigore Ureche a scris despre bejenarii ardeleni că *au descălecat întâi sub munte, mai apoi adăugindu-se și crescând înainte, nu numai apa Moldovei, ce nici Siretiul nu i-au hotărât* (oprit – nota noastră), *ce s-au întins până la Nistru și până la mare.*

Deci moldovenii, în cea mai mare parte, sunt la origine români ardeleni, vorbind românește, conștiința originii lor fiind transmisă din generație în generație, din veac în veac, cronicarii, cantemir, toți călătorii străini, (neamintiți deloc de falsificatori), spunând aceleași lucruri.

În mare parte la fel au stat și lucrurile cu *descălecarea* Munteniei, pornind de la legendarul Negru Vodă venit din sudul Transilvaniei.

Socialiștii, probabil cu finanțare rusească, au creat produse informative puternic politizate, mincinoase, în scopul susținerii statalismului antiunionist moldovenesc, și uneori chiar a românofobiei, precum site-ul www.moldovenii.md, sau filmul în trei episoade ISTORIA MOLDOVEI, girat de fostul președinte Dodon. Pentru copierea gratuită a cărții ISTORIA ADEVĂRATĂ A MOLDOVEI PENTRU ELEVI, scrisă pe înțelesul tuturor, rog intrați pe Google, cu linkul **goo.gl/b9BQne**. Rog să arhivați fiecare parte din materialele noastre lunare din revistă, iar bibliotecile să o printeze spre inventariere.

Va urma.

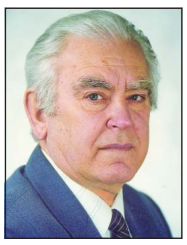

Vetrele noastre strămoșești

A.I. Cuza (Cuza-Vodă)

prof. Anatol EREMIA

Sat, reședință de comună în raionul Cahul. Este situat în sud-estul Câmpiei Cahulului, pe valea râului Cahul. Datat documentar cu anul 1770. Coordonate geografice: 45°35'51" lat. N, 28°26'59" long. E. Altitudinea localității față de nivelul mării – 30 m. Suprafața satului – 4,41 km². Populația – 2 653 loc. (2004), 2 630 loc. (2014). Structura etnică (2004): 94,46% români, 0,27% ucraineni, 0,94% ruși, 2,80% găgăuzi, 0,54% bulgari ș.a. Biserica Sfântul Ierarh Nicolae (1845). Distanțe: 37 km până la Cahul, 194 km până la Chișinău. Stație de cale ferată la Cahul (30 km) și Vulcănești (17 km).

Cadrul geografic. Relief colinar și de câmpie, cu înălțimi de dealuri între 115-135 m. Vegetație de stepă și silvostepă. Faună specifică zonei de câmpie. Rețeaua hidrografică o constuie apele curgătoare, râulețele și pâraiele care se varsă în râul Cahul. Prin sat trece o ramificație a șoselei Comrat-Vulcănești-Reni. Teritoriul satului reprezintă o enclavă administrativ-teritorială a raionului Cahul, formată la delimitarea geografică a localităților din componența așa-zisei Unități Teritoriale Autonome Găgăuze. Populația satului și-a exprimat în unanimitate dorința ca localitatea Cuza-Vodă să fie inclusă în cadrul hotarelor județului Cahul.

Biserica satului Alexandru Ioan Cuza, Cahul

Repere istorice. În trecut, acest teritoriu a fost populat de geto-dacii lui Burebista și Decebal (sec. I î.Hr.- sec, II d.Hr.), de romanicii preromâni (sec. II-IV), de românii vechi (sec. V-XI), de românii din perioadele medievale (sec. XII-XVIII) și moderne. În antichitate, coloniile nord-pontice și nord-dunărene i-au găzduit pe grecii milezieni și pe romanii legiunilor militare, aceștia însoțiți de numeroșii administratori, negustori și meseriași, cu care populația băștinașă a întreținut strânse legături economice, culturale și comerciale. Localnicii au înfruntat invaziile triburilor nomade asiatice și prin lupte victorioase s-au menținut în istorie. În sec. al XIV-lea, pe timpul dinastiei domnești a Basarabilor, aceste meleaguri s-au aflat în componența Țării Românești, ca după 1359 să facă parte din componența Țării Moldova. După numele dinastiei de domni a Basarabilor, sudul provinciei istorice dintre Prut și Nistru a fost denumit *Basarabia*. În 1812, Basarabia, cu toate județele sale de nord și de sud, a fost ocupată de Rusia.

Mențiuni documentare. Altfel se va fi denumit în trecut localitatea noastră, nu *Hagi Abdul,* cum apărea notată ea pe hărțile străine de la sfârșitul sec. al XVIII-lea. Cartografii ruși i-au păstrat denumirea turanică (tătaro-nogaică), nu pe cea autohtonă românească cum s-ar fi numit satul în trecut. Tendința destrămării românismului în toponimia basarabeană încă de pe atunci ni se trage. *Volens-nolens,* urmează să prezentăm în continuare mențiunile din documentele vremii. Recensământul din anul 1817 indică pentru satul Hagi Abdul următoarele: 97 de gospodării țărănești, precum și trei gospodării ale clericilor locali (un preot, un diac și un țircovnic). Într-o descriere a Bugeacului din 1827 se arată că satul avea 148 de familii, cu 745 de locuitori, majoritatea români – 611; o biserică construită din bârne de lemn și împletituri de nuiele, 6 mori de apă și de vânt, 6 493 desetine de pământ, inclusiv 6 218 desetine de pământ lucrător și de fâneață, precum și 1 940 de vite cornute mari și mici.

Atestări documentare din a doua jumătate a sec. al XIX-lea: **1859 ianuarie 5.** Populația localităților din cele trei județe basarabene participă la alegerea lui A.I. Cuza ca domn al Moldovei. Și țăranii din comuna Hagi Abdul au beneficiat de pe urma reformelor privind împroprietărirea țăranilor cu pământ și introducerea învățământului general gratuit și obligatoriu, realizate de A.I. Cuza și M. Kogălniceanu; **1878.** *Hagi Abdul,* sat în jud. Ismail, deja după realipirea celor trei județe la gubernia țaristă: 225 case și 1 577 loc.; **1897.** Satul avea 2 078 loc., moșia măsurând 6 217 desetine de pământ, câteva mori de apă și de vânt, grădini, livezi, vii, și un efectiv de 900 vite cornute mari, 330 de cai și peste 4 000 de oi. Sătenii îmbinau munca câmpului și creșterea vitelor cu alte ocupații și îndeletniciri: albinăritul, pescuitul, vânatul, cărăușia.

Secolul XX aduce cu sine unele schimbări în viața oamenilor de la țară: se diversifică forțele de muncă, avansează tehnica agricolă și procesele de lucrare a pământului, anumite progrese intervin și în domeniile culturii și învățământului.

Onomastica. Numele actual al localității este un oiconim comemorativ, evocă numele lui Alexandru Ioan Cuza (1820-1873), domnul Moldovei (1959), primul domnitor al Principatelor Unite (1859-1862) și al Statului Național România (1862-1866). A.I.Cuza a fost un participant activ la mișcarea revoluționară de la 1848, inițiator și realizator, împreună cu Mihail Kogălniceanu, al unui vast program de reforme: desființarea clăcii și împroprietărirea țăranilor, adoptarea unei noi constituții, introducerea învățământului gratuit și obligatoriu, înființarea universităților de la Iași, București ș.a. Denumirile localității de odinioară și de astăzi: *Hagi Abdul* (până în 1924 și în 1945-1960), *Cuza-Vodă* (1924-1940, 1941-1944), *Suvorov* (în perioada sovietică, 1960- 1990), *A. I. Cuza* (din 1990). În trecut, în vorbirea populară locală, satului i se mai zicea Hageaptula, o variantă adaptată pe teren autohton a vechii denumiri.

Nume de familie frecvente în localitate: *Aldea, Apostol, Bălănescu, Bogdea, Bragagiu, Bucur, Caraman, Cărăușu, Ciobanu, Chiriță, Dâmbu, Dobrică, Ene, Fărâmă, Gălățeanu, Hioară, Iliade, Laiu, Magearu, Maranda, Matei, Mazilu, Mereuță, Mincu, Neguță, Niță, Pascal, Pascaru, Pâslaru, Radu, Șerban, Vântu, Zidu, Zugravu.* Crâmpeie din viața materială și spirituală a băștinașilor reprezintă și numele de locuri din hotarul satului: *Ariile, Brazda, Ceairul, Cișmeaua, Dealul Mare, La Mincu, Movila lui Cuza, Movila Piramidei, Movilița, Podețul, Podișul, Podul Gălățeanului, Suhatul, Șesu, Șleahu, Toloaca, Valea Pădurii, Zarea Dealului, Zăvoiul.*

Personalități: **Mihail Vântu** (1873-1943), publicist, editor, deputat în Sfatul Țării; **Nicolae Chiosa** (1924-1998), bariton liric, profesor de canto, compozitor; **Pavel Petrov** (1935-1997), profesor de istorie, pedagog emerit; **Alexandru Carapascal** (n. 1936), doctor în științe matematice, colaborator științific la Centrul de dirijare a zborurilor cosmice (or. Moscova); **Iuliu Cârchelan** (n. 1936), scriitor, publicist, traducător; **Gheorghe Hioară** (n. 1948), ex-deputat în Parlamentul Republicii Moldova, ex-Ambasador al Republicii Moldova în Bulgaria; **Ana Guțu** (Petrov, n. 1962), doctor în filologie, profesor universitar, deputată în Parlamentul Republicii Moldova în anii 2009-2014; **Eugenia Mincu** (n. 1976), doctor habilitat în filologie, cercetător științific superior, director adjunct al Institutului de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu" (Chișinău).

Dincolo de zid

Lipeşte-ți aripa şi zbori

Doina DABIJA

Atâta timp cât ne trăiesc părinții, ne simțim întotdeauna copii, indiferent de vârsta pe care o avem. Pentru că atunci când ne este cel mai greu sau teamă de viitor, ei ne încălzesc sufletul și ne încurajează: „Va trece și asta, ai să vezi!" Sau când lumea ți se pare toată un NICĂIERI, și atunci te mângâie și-ți șoptesc: „Lipește-ți aripa și zboară!"

Încât, uneori ai impresia că se roagă continuu ca rănile noastre să se mute în rănile lor.

Și atunci când îngenunchem în fața neputinței, ca în dreptul unui zid al plângerii sau suntem convinși că viața nu mai are niciun rost, tot ei – părinții îți găsesc întotdeauna unul.

Iar din ziua plecării noastre de-acasă, la școli și universități importante, ne așteaptă cu privirea țintuită-n vârful dealului sau în ceasul stricat din perete… doar că noi nu ne grăbim să venim, fiind convinși că-i vom găsi mereu acasă.

Și atunci când ei nu mai sunt, iar așteptarea lor se mută în noi, după poarta închisă nu se mai aude decât aceeași șoaptă: „Lipește-ți aripa și zbori!"

Drumeție la Cascada Lotrișor

Pe teritoriul Parcului Național Cozia, în zona munților Căpățânii, se află o frumoasă vale traversată de un pârâu liniștit de munte. Este vorba despre Valea Lotrișorului, o zonă cu stânci impresionante, văi abrupte și cu câteva trasee pentru drumeții ușoare. În Valea Lotrișorului se află și Cascada Lotrișor, o bijuterie naturală care merită văzută.

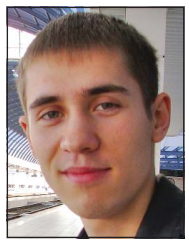

Mircea MITROFAN

Cum am ajuns în valea râului Lotrișor? Fiind cazați în stațiunea Căciulata, la pensiunea Bucura, am luat-o pe jos cu gașca de-a lungul Oltului. La Barajul Lacului de Acumulare Turnu am urcat într-o mașină de ocazie și în doar câteva minute am ajuns la Motel Lotrișor. La câțiva metri am văzut un panou informativ din lemn cu harta traseului spre Cascada Lotrișor, indicând o lungime de 2,8 kilometri. Am mers pe drumul forestier mai puțin de o sută de metri când în fața noastră s-a deschis o poiană. Acolo erau parcate câteva mașini, iar doi bărbați discutau la umbră. Unul dintre ei ne-a făcut un semn cu mâna pentru a ne apropia. Ne-a spus: *Bine ați venit în Parcul Național Cozia!,* întrebându-ne dacă suntem pentru prima dată în zonă. Ne-a povestit câte ceva despre Masivul Cozia și s-a interesat pe ce traseu vrem să mergem. Apoi ne-a spus că intrarea în parc ne costă 5 lei românești. Ne-a dat biletele de intrare în format A5, apoi ne-a atenționat că sunt urși, doar că acum sunt plecați. Glumea, bineînțeles. Spre finalul discuției ne-a spus că este directorul Parcului Național Cozia, ceea ce nu ne venea să credem. Deci vorbiserăm cu domnul Pavel Prundurel, directorul Parcului Național Cozia. Ce norocoși am fost că l-am întâlnit! Ne-am luat rămas bun de la domnul Prundurel, apoi am părăsit poiana și am intrat pe drumul forestier, marcat cu trei semne: cruce galbenă, punct roșu și bandă albastră.

Înaintam veseli în răcoarea pădurii, printr-o umbră deasă și întunecată pe alocuri. Eram binecuvântați cu o vreme superbă, cu un soare strălucitor și cu nori albi pe cer. Pătrunseserăm în Cheile Lotrișorului, niște formațiuni stâncoase cu înălțimi amețitoare. Așa ceva văzusem doar în Cheile Bicazului. Eram copleșiți de stâncile înalte cu forme bizare. Ne opream din când în când și ne exprimam mirarea cu voce tare. Drumul forestier era paralel cu pârâul Lotrișor, așa că ne opream de multe ori pe malul râului, admirând micile cascade și pietrele uriașe. Pe traseu am văzut și multe panouri informative despre animalele care viețuiesc în zonă: castori, vulpi, capre negre, urși, lupi, căprioare, etc.

Atâtea tufe de zmeură și fragi n-am văzut nicăieri. Alergam când vedeam vreo tufă doldora cu zmeură coaptă și parfumată. Erau și foarte multe tufe cu mure, dar abia erau înflorite. Ne-am promis să revenim în zonă când se vor coace murele. Din când în când ne opream la mesele cu băncuțe de lemn, amplasate pe marginea drumului. Pe la mijlocul traseului am coborât lângă pârâu. Ne atrăseseră o mică cascadă, așa că ne-am aventurat pe malul apei. Totul era atât de frumos! Parcă eram izolați în inima pădurii, într-o sălbăticie desăvârșită, cu stânci, arbori înalți, pietre uriașe și păsări care cântau întruna. N-am stat mult pe gânduri, așa că ne-am descălțat și am intrat în apa limpede și foarte rece.

După aproximativ două ore am ajuns la Cascada Lotrișor. Am rămas muți de uimire când am văzut-o. Era atât de învolburată, iar vuietul - foarte puternic. În dreptul cascadei, pe marginea drumului forestier, era un zid foarte înalt. Eram atât de fericiți că am ajuns până aici. Uitasem de oboseală, uitasem de toate. Nu ne opream din fotografiat. Ulterior, mi-am făcut curaj și m-am apropiat și mai mult de cascadă, țopăind pe niște pietre ude. Ajunsesem sub cascadă și simțeam stropii reci și plăcuți. Era atât de bine! Ne simțeam atât de mici pe lângă această minune a naturii.

Cascada Lotrișor se află în Masivul Năruțu din Munții Căpățânii, zonă montană ce face parte din Parcul Național Cozia. Este una artificială, fiind realizată în anii '50 când s-a construit drumul forestier. Atunci, muncitorii au deviat cursul pârâului Lotrișor printr-un tunel de 300 de metri săpat în stâncă. Cascada Lotrișor are o cădere a apei de aproximativ 30 de metri și un debit constant pe întreg parcursul anului. În aval de cascadă sunt câteva trasee de cățărare pe versanți și un traseu spre stațiunea Băile Olănești. Lângă Cascada Lotrișor există un panou informativ de lemn cu următoarele informații: *Parcul Național Cozia, Cascada Lotrișor – Localizare: Munții Căpățânii, zona Valea Lotrișor; Altitudinea: 485 metri – 515 metri; Turiștii responsabili sunt bineveniți pentru a se bucura de peisaje deosebit de frumoase, de liniștea și sălbăticia locurilor. Vă rugăm: respectați cadrul natural cu liniștea și frumusețea naturii; nu deteriorați amenajările turistice existente; să vă luați deșeurile și să le depozitați în locurile special amenajate din afara Parcului Național Cozia. Nu uitați: Natura ne aseamănă, educația ne deosebește!".*

Drumul de întoarcere a fost mult mai ușor. Spre sfârșitul drumului forestier ne-am oprit preț de câteva minute la o mică căsuță de lemn, ascunsă printre arbori. Era vorba despre Punctul de Informare Turistică – Valea Lotrișor. Era închis pentru că deja se făcuse târziu. În schimb, ne-am așezat la masa cu scaune de lemn și ne-am făcut câteva fotografii. Am continuat drumul și în scurt timp am intrat în poiana în care ne-am întâlnit cu directorul Parcului Național Cozia. Ulterior, am ieșit la marginea drumului, am traversat spre Motel Lotrișor. Am sunat la un taxi, care în doar câteva minute ne-a luat și ne-a dus la Pensiunea Bucura din Căciulata, acolo unde eram cazați.

Sărbătoare pe biciclete: Ziua Europei și Ziua Energiei

„Se spune așa: Marea din „picături îi făcută”. Dacă noi am participa câtuși de puțin la evenimentele satului, la curățenie, la amenajare și dacă am fi conștienți de poluarea aerului și mediului, ar fi binevenit...”

Afirmația îi aparține lozovencei Liuba Șoitu, care a fost declarată, pe 9 mai curent, cea mai vârstnică participantă la velo maratonul „EcoEnergy” din raionul Strășeni, dedicat Zilei Europei și Zilei Energiei. Are 67 ani, este activistă civică din comuna Lozova, raionul Strășeni, meșter popular, expertă în plante medicinale.

Liuba Șoitu practică mersul pe bicicletă în fiecare zi

Maratonul a avut loc în Strășeni, Vorniceni și Lozova, unde au participat, de la mic, la mare, peste 150 locuitori. A fost o zi dedicată protecției mediului, eficienței energetice și economisirii resurselor naturale, în care localnicii au fost motivați să se informeze și să participe în acțiuni comune de mediu.

Doamna Liuba Șoitu, una dintre vedetele evenimentului, a parcurs cu bicicleta peste 12 km, până la finiș, iar invitația organizatorilor a primit-o cu entuziasm.

„Ciclismul este un mod de viață sănătos și este un mod de a proteja planeta de gaze cu efect seră. Eu am decis să particip, pentru că sunt membră a satului, cetățeancă a Lozovei. M-am gândit astăzi să propun primăriei să organizăm clubul bicicliștilor în Lozova”, a spus doamna Liuba, cu entuziasm, la finiș.

Cursa pe biciclete a adunat localnici de diferite vârste

La maratonul din Lozova au participat peste 90 localnici, inclusiv primarul localității, Lilian Botnaru, împreună cu familia sa.

Andreea a venit cu bunica la maratonul din Strășeni

Un maraton deosebit a avut loc și în satul Vorniceni, unde a fost remarcabilă și emoționantă participarea a mai multor familii cu copii mici, așezați pe scăunele atașate. Este și localitatea cu cea mai tânără participantă a velo maratonului „EcoEnergy”.

Nastasia Bologan are trei ani și a mers la eveniment pe un scăunel atașat de bicicleta mamei, Nadia, împreună cu surioara mai mare de 7 ani, Nika.

Nadia Bologan cu fetițele

„Cu participarea fiicei mai mici a fost o decizie spontană. Cu 10 minute înainte de start am rugat soțul să mi-o aducă și așa a început „aventura”. Fetițele mele, Nastasia și Nika, adoră plimbările cu bicicleta. Familia noastră deține automobil, dar adesea copiii ne roagă să mergem la bunici pe biciclete. Emoțiile de astăzi se citesc pe fața copiilor noștri”, a spus dna Bologan.

Implicare de la mic, la mare și la Vorniceni

„Satul Vorniceni are tradiții transmise de la străbunici, cu valori de familie pe primul plan, iar copiii ne inspiră la un mod de viață sănătos”, a adăugat mama fetițelor.

În Vorniceni, peste 40 de localnici au parcurs un traseu de cca 3 km, iar punctul de finiș a fost, deloc întâmplător, grădinița din localitate, care folosește energia regenerabilă.

Și orașul Strășeni a ales un traseu mai puțin practicat de mașini, iar majoritatea participanților au fost elevi și reprezentanți ai autorităților locale.

La Strășeni, la fel ca și în Vorniceni și Lozova, la maraton au participat adulți și copii, elevi, reprezentanți ai autorităților locale.

Participanții au purtat veste reflectorizante și mesaje dedicate mediului și energiei durabile

Aceștia au purtat pe spate mesaje precum „Eu plantez copaci”, „Sting lumina după mine”, „Vreau panouri solare pe casă”, „Folosesc doar becuri LED” etc.

„De Ziua Europei sărbătorind și Ziua Energiei, aducem omagiu Europei, care sprijină ecologizarea orașelor și satelor noastre. Astăzi venim cu mesaje care celebrează Europa, energia durabilă și mediul curat, toate mergând mână în mână cu valori europene fundamentale”, a spus Lilia Curchi, directoarea executivă a Asociației Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic.

„Acest velo maraton vine să susțină inițiativele europene legate de climă și energie durabilă. Eficiența energetică a devenit un lucru foarte important și noi trebuie să ne străduim cu toții să utilizăm rațional energia”, a menționat Vasile Tofan, primarul satului Vorniceni.

Lilian Botnaru, primarul comunei Lozova a reamintit despre angajamentul voluntar al localității de a reduce nivelul de CO_2 cu 30% până în 2030. De asemenea, și-a exprimat interesul de a mai găzdui și alte evenimente dedicate implicării și conștientizării ecologice a cetățenilor.

„Ne-am propus de a sensibiliza cetățenii privind economisirea energiei, de a promova eficiența energetică și importanța economisirii resurselor naturale. Ne bucurăm că la Strășeni avem sprijinul Uniunii Europene și al partenerilor de dezvoltare, inclusiv prin acest eveniment”, a remarcat Valentina Casian, primara municipiului Strășeni.

La rândul său, Victor Parlicov, expertul național al Convenției Primarilor privind Clima și Energia a apreciat entuziasmul cetățenilor și i-a încurajat să continue promovarea valorilor Uniunii Europene în fiecare zi.

Velo maratonul „Eco Energy”, desfășurat în mod consecutiv în trei localități semnatare ale inițiativei europene Convenția Primarilor, este la prima ediție și a fost organizat de autoritățile locale din Strășeni, Vorniceni și Lozova, Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic, în parteneriat cu Convenția Primarilor privind Clima și Energia, cu sprijinul Programului de Granturi Locale al Uniunii Europene.

Cătălina MOLODOI

Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic este beneficiara Programului de Granturi Locale al Uniunii Europene (UE) și implementează proiectul „Responsabilizare prin informare în localitățile codrene” în raionul Strășeni.

Programul de Granturi Locale este lansat în baza Cadrului Unic de Sprijin a UE, acordat pentru Republica Moldova (2017-2020) din cadrul Instrumentului European de Vecinătate, prin intermediul proiectului „Abilitarea cetățenilor din Republica Moldova” (2019-2021), finanțat de către Uniunea Europeană și implementat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ). Partenerul proiectului pentru creșterea potențialului de vizibilitate și implicare a cetățenilor este Asociația Presei Independente (API).

Finanțat de Uniunea Europeană

cooperare germană
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Pentru mediu şi climă

Ce este Convenția Primarilor?

Convenția Primarilor este cea mai mare inițiativă la nivel mondial a acțiunilor locale privind clima și energia. Convenția UE a Primarilor pentru Climă și Energie reunește mii de guverne locale care se angajează în mod voluntar să pună în aplicare obiectivele UE în domeniul climei și al energiei.

Orașele semnatare promovează acțiuni de sprijinire a implementării obiectivului UE de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră cu 40% până în 2030 și adoptarea unei abordări comune pentru combaterea atenuării schimbărilor climatice și adaptarea la schimbările climatice.

Ce prevede Inițiativa UE Convenția Primarilor Est?

Convenția Primarilor este activă în țările din Parteneriatul Estic (PE) începând din 2011, încurajând orașele să semneze Convenția și le sprijină în planificarea și punerea în aplicare a acțiunilor de economisire a energiei. Până în prezent, sute de primari au semnat și și-au dezvoltat Planurile de Acțiune privind Energia Durabilă (PAED).

Convenția Primarilor Est (CoM East) este un proiect finanțat de UE care vizează introducerea inițiativei UE în domeniul climei și energiei în țările Parteneriatului Estic. CoM East sprijină autoritățile locale în aplicarea politicilor privind energia durabilă, îmbunătățind securitatea aprovizionării cu energie și facilitând contribuția acestora la atenuarea și adaptarea la schimbările climatice.

Semnatarii CoM East, care s-au alăturat Convenției Primarilor înainte de octombrie 2016, se angajează la:

- Reducerea emisiilor de CO_2 cu cel puțin 20% până în 2020.

Semnatarii CoM East, care s-au alăturat Convenției Primarilor privind Clima și Energia după octombrie 2016, se angajează la:

- Reducerea emisiilor de CO_2 cu până la 30% până în 2030.
- Îmbunătățirea rezistenței climatice prin adaptarea la impactul schimbărilor climatice și realizarea unui studiu privind riscul și vulnerabilitățile la schimbările climatice.

Obiectivele CoM East:

- Promovarea dezvoltării și implementării de către orașele Parteneriatului Estic (PE) a Planurilor lor de Acțiune privind Energia Durabilă și Clima (PAEDC).
- Consolidarea sustenabilității Convenției Primarilor în țările Parteneriatului Estic și adaptarea obiectivelor UE 2020 în domeniul energiei și climei la contextul regional.
- Sensibilizarea și promovarea Convenției Primarilor.

Câți semnatari ai Convenției Primarilor sunt în Republica Moldova?

Conform datelor disponibile pe site-ul www.conventiaprimarilor.eu, la data de 1 mai 2021, în R. Moldova erau înregistrate 68 de localități semnatare ale inițiativei europene Convenția Primarilor.

Ce obligații au semnatarii Convenției Primarilor?

La aderarea oficială la Convenția Primarilor, semnatarii se angajează să prezinte un Plan de Acțiune privind Energia Durabilă (și Clima) aprobat de consiliul municipal în termenul descris (un an pentru SEAP și doi ani pentru SECAP).

Adoptat de consiliul local, Planul de Acțiune al unui semnatar descrie pașii către atingerea țintelor pentru 2030.

Pentru a evalua progresele înregistrate la îndeplinirea obiectivelor lor, un semnatar al Convenției Primarilor este invitat să prezinte un raport de monitorizare la fiecare doi ani de la prezentarea Planului lor de Acțiune privind acțiunile de atenuare și adaptare planificate și cel puțin o dată la patru ani inventarul de emisii al Planului de Acțiune este actualizat pentru a vedea progresul legat de rezistența la schimbările climatice, reducerea emisiilor și consumul de energie.

Chiar și investițiile mici în economia de energie pot aduce mari recompense la nivel municipal în ceea ce privește consumul redus de energie (și emisiile de CO_2), îmbunătățirea serviciilor publice locale și, de asemenea, creșterea confortului pentru rezidenți.

Care sunt programele de susținere pentru semnatarii Convenției?

Convenția Primarilor – Proiecte Demonstrationale este un program conceput pentru a oferi inspirație municipalităților din întreaga regiune a Parteneriatului Estic. Municipalitățile care obțin finanțare nu numai că efectuează intervenții în domeniul eficienței energetice în orașele lor, ci își împărtășesc în mod activ experiențele cu ceilalți, inclusiv costurile și beneficiile implicate, provocările pe care le întâmpină și ce alte municipalități ar trebui să ia în considerare atunci când încearcă să-și facă orașele mult mai bune din punct de vedere financiar și ecologic.

În Republica Moldova actualmente sunt în implementare trei proiecte demonstrationale, în localitățile semnatare ale Convenției Primarilor: Cantemir, Fețești și Călărași.

Pentru detalii contactați oficiul Convenției Primarilor în Moldova:

Alianța pentru Eficiență Energetică și Regenerabile (AEER) - www.aeer.md

Scrisoarea lunii

EU N-AM MURIT AŞA

Viorel BURLACU

Duminica trecută am fost la cimitirul central din Chișinău. Fără nici un motiv. Neștiind unde merg, am ajuns în fața mormântului scriitorului Alexei Mateevici. Poetul nu mă lăsa să plec. M-a ținut vreo oră, fără să înțeleg de ce anume. Am privit cerul, țărâna, frunzele uscate, dar nu am găsit semnul. Doar un soi de senzație care-mi transmitea ceva alert dar neînțeles. Am plecat.

Noaptea, un fel de insomnie arunca în mine cu niște arătări bizare. Cineva alerga din urma mea amenințându-mă cu moartea, atribuindu-mi niște falsuri și eu alergând nu găseam argumente să dezmint învinuirile. Înțelegând că nu pot scăpa, m-am oprit, am întors privirea. Era un tip cu privire tăioasă, înarmat. M-a strivit ca pe o sticlă.

M-am ridicat din pat. Corpul plin de borboane, iar în urechi îmi suna o voce continuu: „eu n-am murit așa... eu n-am murit așa...”

Cum n-ai murit? Cum???

Am început să caut cum a murit Alexei Mateevici pentru a înțelege cum n-a murit. Peste tot e scris „... la 13 august bolnav de tifos exantematic, se stinge din viață la spitalul nr.1 din Chișinău”.

Unicul document care atestă decesul poetului Alexei Mateevici este o copie a registrului bisericii Sf. Nicolae.

Am analizat această copie. În registru, la rubrica „data decesului”, după data de 18 și 19, urmează data de 13 august. La rubrica „înmormântat”, după data de 20 și 21

urmează 14 august. La rubrica „număr de registru”, Alexei Mateevici este trecut cu nr. 644 – număr continuator celor care au fost înmormântați pe 21 august.

Caut. Găsesc că pe data de 20 august 1917 au fost împușcați Simion Murafa și Andrei Hodorogea. Asasinatul a avut loc la vila inginerului Andrei Hodorogea, la marginea Chișinăului. Conform mărturiilor lui Gheorghe Tofan, care a fost prezent la locul unde s-a comis asasinatul și care a scăpat cu viață fugind, în urma căruia s-a tras cu arma continuu, deci, conform mărturiilor lui Gheorghe Tofan, Alexei Mateevici era printre cei asasinați. Au fost asasinați de un grup de bolșevici.

* * *

Alexei Mateevici a fost înmormântat imediat în următoarea zi după ce a decedat. Fără expertiză medico-legală, în grabă. A fost înmormântat în taină, fără să fie anunțați membrii Sfatului Țării. În presă nu s-a publicat despre decesul poetului.

Bolșevicii ne-au ucis poetul care a luptat pentru libertatea românilor din Basarabia.

De la purificare la poluare

Cine altul este duşmanul Naturii, dacă nu cel care se consideră mai inteligent ca Ea, deşi Natura este cea mai bună şcoală pentru noi?

PARACELSUS

Ludmila HÂRJĂU

Tare îmi sunt dragi amintirile de acasă din seara de Paște. Mirosul de cozonac, copacii albi, proaspeți văruiți, curățenia de pe străzi. Parcă e mai liniște în satele noastre. Parcă oamenii sunt mai smeriți, căutând să se împace, să nu intre în conflicte și să trimită un gând bun, acolo, sus.

Un singur gând îmi umbrește această imagine mirifică – fumul greu și negru, sufocant și iritant, care acoperea satele în noaptea Învierii.

Știți bine la ce mă refer. Poate chiar în acest an ați auzit cum unii căutau prin sat anvelope. E atât de greu să mobilizăm oamenii să facă curățenie în păduri, lângă râuri, parcuri, dar când vine vorba de poluat, voit, cu bună știință, ne aducem aminte că, uite, așa e tradiția de Paște!

Sunt atâtea lucruri care se întâmplă fără voia noastră, bunăoară și acest an care ne-a copleșit cu atâtea noutăți negative. Dar sunt lucruri pe care ni le facem intenționat, sperând că natura nu ne va pedepsi niciodată.

Oare când vom învăța, odată și pentru totdeauna, că în perioada sărbătorilor pascale ar trebui să ne purificăm sufletul prin reculegere și rugăciune, nu să poluăm planeta cu fum toxic de la arderea cauciucurilor?!

În primul rând, știți de unde a venit acest obicei? De fapt, la bază, este o tradiție care nu are absolut nimic cu anvelopele uzate. În noaptea Învierii oamenii aprindeau pe dealuri lemne și făceau un foc de veghe. În jurul focului, oamenii istoriseau întâmplări din viața lui Hristos. Flăcării săreau peste aceste focuri, pentru ca vrăjitoarele și fermecătoarele să nu aibă putere asupra lor. Sunt mai multe legende referitoare la focul aprins în noaptea Paștelui, dar, bineînțeles, niciuna nu se referă la cauciucuri.

Cum oare am ajuns noi la ideea că e mai bine să ardem niște anvelope? O să ziceți că doar nu vom arde pădurea, nu-i așa?! Oricum nu avem ce face cu anvelopele și oricum oamenii le ard. Știu, centre de reciclare sunt prea puține în țară. Dar voi știți cât de periculos este fumul degajat prin arderea anvelopelor?

Principalele componente ale anvelopelor sunt cordonul (metalic, textil sau mixt), cauciuc, umplutură (funingine), materiale auxiliare (stabilizatoare de căldură, antiozonatoare etc.), adezivi (conțin hidrocarburi policlorurate și alte materiale în cantități mici. cordonul (și acesta este un fir de oțel acoperit cu alamă - un aliaj de cupru și zinc).

Apoi anvelopele includ: hidrocarburi (cauciuc etc.), carbon (funingine), dioxid de siliciu, sulf (agent de vulcanizare în cauciuc și altele).

Toate aceste componente în prelucrarea anvelopelor suferă modificări și formează substanțe noi, multe dintre acestea fiind mai periculoase decât cele originale. Sulful în timpul arderii formează o cantitate mare de dioxid de sulf.

Când este ars, fumul din arderea anvelopei poate elibera substanțe chimice cum ar fi benzenul, hidrocarburile aromatice policiclice (sau HAP) și stirenul, substanțe cancerigene periculoase.

Conform prevederilor art. 149 al Codului Contravențional, poluarea aerului atmosferic cu emisii de poluanți ce au cauzat prejudicii se sancționează cu amendă de la 24 la 36 de unități convenționale aplicată persoanei fizice. Dar oare amenda ar trebui să ne sperie sau faptul că ne îmbolnăvim pe zi ce trece din cauza poluării?

Ce ar trebui sa facem cu anvelopele vechi? Le putem transforma în suport pentru flori sau le putem utiliza ca și elemente decorative. Iar dacă avem un centru de reciclare în zonă ar fi minunat să le dăm o nouă viață.

Pulberea de cauciuc poate fi folosită la fabricarea altor anvelope, dar poate fi folosită și la fabricarea asfaltului pentru pistele de alergare sau a terenurilor de sport. Aceste suprafețe sunt durabile și suficient de amortizabile în caz de cădere.

Reziduurile cauciucurilor vechi pot fi folosite la fabricarea panourilor fonoabsorbante, panouri care sunt folosite pentru reducerea zgomotului provocat de trafic, dar și pentru a delimita drumurile intens circulate.

Ce mult mi-ar plăcea ca nepoții dumneavoastră, copiii, să aibă amintiri frumoase, să își amintească cu drag curtea bisericii neîncăpătoare și mirosul de cozonac care învăluie tot satul, de spălatul pe față în zorii zilei cu ouă roșii, de toată lumea la masă.

Pentru noi, pentru copii și nepoți, haideți ca de Înviere să oprim acest fenomen de ardere a cauciucurilor și să ne lăsăm pătrunși de mirosul proaspăt de iarbă și rouă. Hristos a Înviat!

Am semnat Codul Deontologic al Jurnalistului

CE NUME PURTĂM

Dr. Maria COSNICEANU

BRUMĂ

Numele *Brumă* a provenit dintr-o poreclă care are la bază substantivul *brumă* cu sens figurat. Toți vorbitorii de limbă română știu ce e aceea *brumă*: „cristale de zăpadă care se formează noaptea (în anotimpurile de tranziție, mai ales toamna) prin înghețarea vaporilor de apă din atmosferă și care se depun pe plante, pe fructe, pe sol, pe obiecte”, formând un strat fin alburiu. Fiindcă brumele sunt mai abundente în luna noiembrie, această lună a căpătat numirea populară de *Brumar*, iar luna octombrie, când numai încep să cadă brumele, a fost numită *Brumărel*. De la sensul direct al cuvântului *brumă*, care numește un strat fin, alburiu și nu un strat propriu-zis de zăpadă a apărut sensul figurat al cuvântului *brumă* care înseamnă cantitate mică de ceva…” De ex., în expresia *o brumă de* învățătură, adică „puțină învățătură” sau cum zice bunicul David Creangă din „Amintiri din copilărie”, „oleacă de carte”. Există și expresiile *nici o brumă de ceva*: *nici o brumă de cunoștințe*, *nici o brumă de bunăstare*. Despre oameni se spune *a fi bătut de brumă* sau *bătut de bruma vremii* cu sensul „a avea părul cărunt, a fi în vârstă, a fi încărunțit de vreme”. De la acest sens a și apărut porecla *Brumă*, atribuită unui bărbat cu părul cărunt, poreclă care, cu timpul, a trecut în nume de familie. În documentele istorice numele *Brumă* se întâlnește o singură dată, la 1774, în ținut. Vaslui, un *Grigore Brumă*. Numele *Brumar* este atestat la 1447: Poiana lui *Brumar* și Prisaca lui *Brumar* în ținut. Chigheci. La 1774 este atestat un *Dumitru Brumar* în satul Ichimăuți, ținut. Orhei-Lăpușna.

Azi, în republică, numele *Brumă* este purtat de 206 persoane. Cu forma incorectă *Bruma* sunt înscrise 1290 de persoane. 23 de persoane poartă numele *Brumărel*, iar 93 de persoane sunt înscrise cu forma incorectă *Brumarel*. Cu numele *Brumar* sunt înscrise 6 persoane, dar forma corectă este *Brumaru*.

NEDELCIUC

Numele *Nedelciuc* are la bază numele slav *Nedelea*, care este numele celei de a șaptea zi a săptămânii, adică înseamnă „Duminică”. La bulgari sunt frecvente numele de persoană feminine *Nedelea, Nedelca, Neda* și numele de bărbați *Nedelio, Nedelco, Nedelcio*. De la bulgari numele au pătruns la români fiind atestate în toate teritoriile românești. În documentele moldovenești, în anii 1574-1584, 1603, 1609, 1623 etc., sunt atestate mai multe persoane cu numele feminin *Nedelea*, purtate de fiice, surori, nepoate ale cuiva. În anii 1585-1589 este atestat numele *Nedelco*, scris și *Nedelcu*. În documentele Orheiului, la 1659 se vorbește de un *Nedelcu*, scris și *Nedelco*, moșul unei Erena, care a avut o Baltă pe teritoriul satului Mitoc, între Mitoc și Cișmea, și se numea Balta lui Nedelco. La 1774, *Nedelcu* apare ca nume de familie. În satul Bahmut este atestat un Ion *Nedelcu*. Numele *Nedelcu* îl întâlnim și la Vasile Alecsandri în „Istoria unui galben”. În limba ucraineană, de la numele *Nedelco*, prin atașarea suf. *-iuc*, ce indică descendența, adică „fiul lui...”, a apărut numele *Nedelciuc*, ca și Adamciuc, Ostapciuc, Procopciuc etc., etc., formații foarte frecvente în ucraineană.

Azi, în republică, numele *Nedelea* este purtat de 499 de persoane, *Nedelcu* – 371 de persoane, *Nedelco* – 200, iar cu *Nedelciuc*, pătruns mai târziu din ucraineană, sunt înscrise 148 de persoane.

Inconfundabilul miros de liliac

Pădurea de liliac Ponoarele se afla la 4 km de orașul Baia de Aramă, județul Mehedinți și este o rezervație botanică ce se întinde pe o suprafață de 20 hectare.

Situată la o altitudine de 500 metri, pădurea de liliac reprezintă unica stațiune din Țară conservată datorită climatului blând, cu influențe submediteraneene. A fost declarată monument al naturii încă din anul 1965, parte integrantă din aria protejată „Geo Parcul Podișul Mehedinți”.

Vegetația, pe lângă liliac, mai este reprezentată și de mojdrean, gorun, gârniță, corn, dârmox, jugastru, alun, păducel, scoruș, mai rar cărpiniță, vișin turcesc.

Se întâlnesc și vipere cu corn, și broaște țestoase.

Anual aici se organizează Sărbătoarea liliacului, când toată lumea își dă întâlnire la umbra pădurii de liliac.

Doina BULARGA-BANARU

Colegiul redacțional:

Alecu Reniță (redactor-șef), Lilia Curchi (redactor-șef coordonator), Paraschiva Mămăligă (secretar), Petru Pascaru (designer), Ionel Căpiță, Gheorghe Budeanu, Silvia Ursul, Aurelian Silvestru, Sorenela Reniță, Dinu Rusu, Sânziana Pop (săptămânalul „Formula AS”), Eugen Statnic (Germania), Cristian Lascu („National Geographic” România), Mihai Ogrinji („România Pitorească”), Grigore Tinică, profesor, doctor (Iași), Dan Hazaparu (FDDR), Elena Scobioală, Ioana Bobână.

NATURA

Orice articol publicat în revista „NATURA” reflectă punctul de vedere al semnatarului și poate să nu coincidă cu cel al redacției.

Adresa redacției: str. S. Lazo, nr.13, or. Chișinău, 2004, Moldova
tel./fax: 23-71-49
E-mail: natura@natura.md
Pagina WEB: http//www.natura.md
Facebook.com/Natura.md

Tipar: Editura „Universul”
Tiraj: 4300 ex. Comanda: 334

Drumul dintre nori

Transfăgărășan - cel mai spectaculos traseu din Țară

Text și foto: Sorenela RENIȚĂ

Deschid harta României, în căutarea cărărilor pe care să vă port imaginațiile în luna mai. Peste câteva minute de șovăială, închid ochii, desenez cu arătătorul cercuri în gol de câteva ori, în ritmul unei baghete magice și, lipesc ușurel degetul de ecranul laptopului. De data aceasta, ne vom bucura de o experiență nouă împreună – după ce am tot străbătut magnificele orașe de Acasă și din Lume, le lăsăm, temporar, în urmă și călătorim pe drumul care a fost descris de numeroase surse naționale și internaționale ca fiind „cel mai frumos de pe planetă". Puneți-vă centurile, căci pornim într-o aventură în stil Jules Verne pe cel mai frumos drum de pe Terra, cu cei mai frumoși cititori-copiloți de care ne bucurăm și pe care suntem norocoși să-i avem alături în calitate de prieteni. Haideți, așadar, să apăsăm cu atenție pedalele către… Transfăgărășan sau, așa cum mai e supranumit – „drumul dintre nori".

Pentru „încălzire", ca să ne familiarizăm gradual cu fabulosul peisaj al Carpaților Meridionali, vom începe traseul prin falnicii munți Făgăraș din direcția sudului, de la Mănăstirea Curtea de Argeș, preafrumoasa ctitorie în stil brâncovenesc a domnitorului Neagoe Basarab. Aici, grațioasele magnolii își îndreaptă ramurile ca niște degete arătătoare subțiri înspre unul dintre pereții locașului sfânt, povestindu-ne în șoapte, recitându-ne, uneori, chiar, cât le surprindem fotografic, legende despre Ana și meșterul Manole. După ce ne-au cucerit definitiv cu măreția lor și prezentarea locului, ne permit cordiale să avansăm înspre nordul rutei stabilite.

Peste puțin timp ajungem în apropierea comunei Arefu, la poalele unui munte pe vârful căruia Cetatea Poenari, „cuibul de vulturi al vitejilor de demult", își „odihnește" roșcatele ruine seculare. Parcurgem cele 1480 de trepte până sus și ne lăsăm îndeaproape pradă murmurului zidurilor construcției fortificate care, precum magnoliile de la Curtea de Argeș, ne relatează tot felul de istorii interesante. Personajul principal este Vlad Țepeș, unul dintre foștii rezidenți ai fortărețeii: „Legenda spune că Vlad Țepeș, dorind să pedepsească târgoveții din Târgoviște (partizani ai Dănești-lor – familia adversă – pentru uciderea fratelui său Mircea și care complotaseră și pentru otrăvirea sa) îi va lua în ziua de Paște 1457, așa gătiți cum erau, și îi va pune la construirea zidurilor cetății Poenari «până când s-au rupt hainele de pe dânșii»". Noi, însă, zic, să fim cuminți, îndeosebi pe acest teren „alunecos", ca să ne păstrăm îmbrăcămintea intactă, iar după ce savurăm impresionanta priveliște ce se deschide de la înălțime – Valea Argeșului, să purcedem mai departe.

…ce nori dramatici, ce contururi montane seducătoare, ce ape adânci ademenitoare ca din povestirile cu sabia Excalibur, ce stânci prăpăstioase și păduri de smarald misterioase – ce piese de artă găzduiești, Vidrarule! Ne bucurăm de o asemenea galerie a naturii urcând scările înspre punctul de observație de lângă Statuia lui Prometeu („Omul de Fier"). La cât de puternice sunt rafalele de vânt, pentru mai multă stabilitate, mi-ar trebui, probabil, niște greutăți în ghete și un elastic de păr, fiindcă îmi dau seama că podoaba capilară îmi invadează nu doar propriul câmp vizual, dar și a celor din jur, „mângâindu-le", uneori, chipurile care zâmbesc, totuși, cu indulgență.

Inspirăm profund, expirăm relaxați. Ne umplem plămânii, sufletul și mintea cu aerul răcoros de munte care, parcă, ne dă ușoare palme peste fețe, revigorându-ne, stingându-ne frământările, setea interioară și praful betonului fierbinte de oraș. Oricum am încerca să-l descriem, însă, acest aer cu proprietăți magice rămâne de nedefinit. După ce ne-am luat doza de prospețime și frumos, coborâm înapoi la baraj și la automobil. În cale, întâlnim un cuib cu niște pui guralivi de rândunică ce își așteaptă masa cu aceeași nerăbdare și fericire cu care așteptăm noi următorul segment al traseului.

Ne deplasăm de-a lungul lacului Vidraru – serpentinele se arată a fi din ce în ce mai…plastice, ca și cum ar caligrafia pe hartă, dar acesta e de-abia începutul! Ne oprim pentru douăzeci de minute la cascada Piscul Negru, având prilejul să o admirăm de pe un podeț autentic de lemn, în stil forestier, care se încadrează perfect în peisaj. Peste vreo jumătate de oră ne-ntâlnim și cu pletele spumoase ale cascadei Capra, care se încâlcesc și se descâlcesc pe blocuri colțuroase de rocă. Trecem, apoi, printr-un tunel la capătul căruia se ivesc, în scurt timp… lacul glaciar și cabana Bâlea. Scena pare a fi desprinsă dintr-un film sau…filmul o fi desprins de aici?

La aproximativ 2042 m altitudine și după circa 90 de km parcurși până în acest moment, privesc în jos cu emoție, uluire și respect spre cea mai spectaculoasă secvență a Transfăgărășanului, căci tot ce am cutreierat până în momentul dat, această conexiune între regiunile istorice Muntenia și Transilvania, reprezintă, de fapt, șoseaua Transfăgărășan (DN7C, 152 km), continuând încă zeci de kilometri până în localitatea Cârțișoara. O muncă absolut colosală, mai ales pentru anii '70, de înaltă performanță, care, din păcate, s-a soldat și cu sacrificii umane!

Mă așez pe un vârf stâncos. Munții din depărtare par să capete, la amurg, culoarea cerului, devenind niște umbre albastre. Gândurile mele urmează traiectoria „labirintului" șerpuitor care se înfățișează dincolo de încălțările înflorate, până se confundă cu orizontul. Până când drumul se-ntâlnește cu…norii, făcându-ne să uităm, încă o dată, că e pământesc, amintindu-ne să apreciem întotdeauna frumusețea meleagurilor noastre românești.

Aproape întuneric și liniște. Poziționez aparatul de fotografiat pe trepied, măresc considerabil timpul de expunere și ISO-ul, focalizez, apăs declanșatorul până la capăt. Aștept câteva secunde. Trec niște mașini. Îmi apare pe ecran o „radiografie" memorabilă a locului. Datorită farurilor, în imagine, șuvițe galbene și roșii de lumini se-ntind expresive de-a lungul serpentinelor cu personalitate, transformând această porțiune a Transfăgărășanului în „drumul-licurici dintre nori".

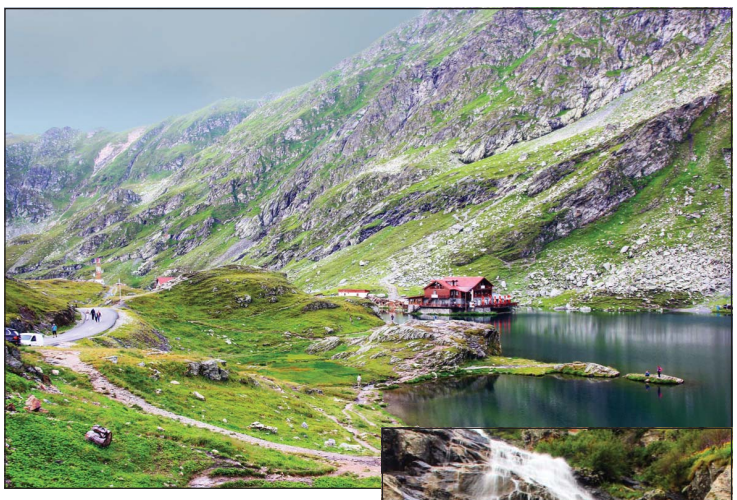

Ce n-aș mai coborî cu picioarele pe pământ!

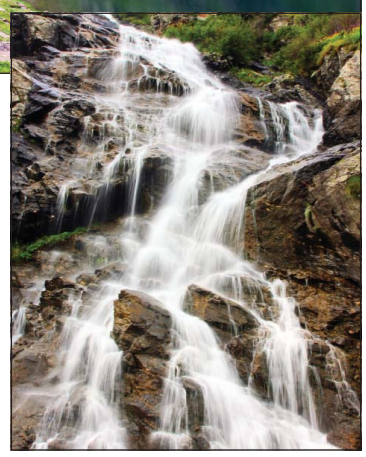

P.S. *Din cauza pericolului de avalanșe, căderilor de pietre și altor fenomene cu risc sporit, Transfăgărășanul este parțial închis (între kilometrul 104 și 131) opt luni pe an.*

P.P.S. *În condiții meteorologice favorabile, puteți urca la Bâlea Lac în orice anotimp cu telecabina de lângă Cabana Bâlea Cascadă.*

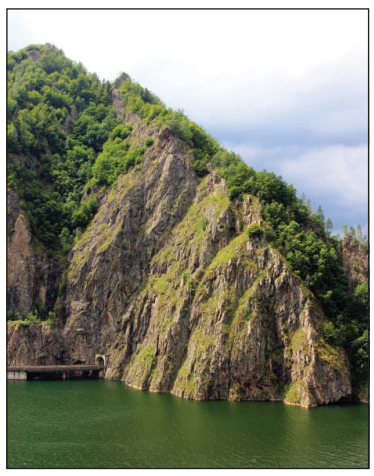

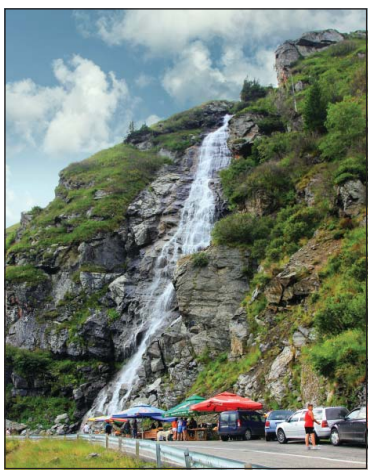

Ecologia – o șansă pentru mileniul trei
NATURA
Publicație de ecologie, turism și cultură
Abonează-te acum!
Indice de abonare:
PM 67805 (pers. fizice) – 6 lei/lună
PM 67804 (pers. jurid.) – 12 lei/lună
Abonarea on-line este disponibilă la adresa: www.natura.md/abonare

ISSN 1857-2677 00521
9 771857 267700